

Aylık Gençlik Dergisi

Genç Öncüler

168

Temmuz '21

18. yıl

Sahici Sahtelik yahut
Esaslı İşlerle İşimiz Olmaz
Numan Karabudak

Tek Kişilik Dev Kadro
Nagehan Elif Akyağ

Mustafa Namık Çamcı,
Recep Alpyağıl ve
Büyük Felsefe Lügatı
Mehmet Ali Özdemir

Ayrı
Zeynep Şule Ayrılmak

Çizim
Betül Ünlü

Tarihte Manipülasyon
Pelin Kır

Kitleleri Manipüle Etme Aracı:
Propaganda
Kevser Gündüoğlu

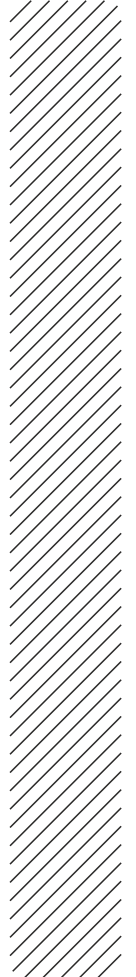
Beynimizin Düzen Arayışı
Betül Babacan Sevim

Beyin Mühendisliği
Cihat Yıldız

Sen Zombi Ol Ben De...
Salih Ay

Nazizmin
Propaganda Prensipleri
Osman Zinnur Aksu

Algı Girdabında
Müslüman Hayatlar
Mahinur Özdemir

DOSYA /

Algıya Vurulan Kelepçe; Manipülasyon

ISSN 1307-8283

Ederi: 18 Lira

KKTC: 20 Lira

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
فَالْيَوْمَ نَنْسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

Onlar dinlerini oyun ve eğlence edinmişler ve dünya hayatı da kendilerini aldatmıştı.
İşte onlar bu günlerine kavuşacaklarını nasıl unuttular
ve âyetlerimizi nasıl inkâr edip durdularsa,
biz de onları bugün öyle unuturuz.

A'raf Suresi, 51. Ayet

Algıya Vurulan Kelepçe; Manipülasyon

Gözümüzün gördüğü gördüklerimizden ve kulağımızın duyduğu duyduklarımızdan çok daha fazlası. Bilgisayarda herhangi bir iş yaparken fonda çalan müziğe ayağımızla fark etmeden tempo tutturmamız gibi yeryüzünde yaşanan ve şahit olduğumuz her olaya karşı algılarımız arka fondaki müziğe göre bir ritim uydurur ve bu ritme göre bir şarkı yani tepki üretir. Çevremizde olup bitenleri gördüğümüzü sanırız ama gösterilmek istenen bambaşka olabilir. Bu durumu; dışı rengârenk kocaman bir balona benzetebiliriz. Görünürde ihtişamlı ve göz dolduran ama tek bir iğne ile hiç olan... Hayat boyunca maruz bırakıldığımız yüksek doz algılara ve manipülatif vakalara bir de bizlerin yani **Genç Öncüler Dergisi**'nin gözünden bakın istedik.

Bu ay **Genç Öncüler** olarak **Algıya Vurulan Kelepçe; Manipülasyon** manşetiyle karşınızdayız. Yazarlarımızdan Pelin Kır, Tarihte Manipülasyon yazısını kaleme aldı. Kevser Güdüoğlu, Kitleleri Manipüle Etme Aracı: Propaganda yazısıyla sizlerle. Asude Yabanigül, Yukarı Kaydırın dedi. Betül Babacan Sevim, Beynimizin Düzen Arayışı yazısını kaleme aldı. Cihat Yıldız, Beyin Mühendisliği dedi. Ömer Faruk Kırbaşoğlu, Pınar Başından Bulanır yazısını sizler için kaleme aldı. Salih Ay, Sen Zombi Ol Ben De... Laedri, Müslümanın Doğru Bilgi Kaynağına Erişim Sorumluluğu yazısıyla sizlerle. Osman Zinnur Aksu,

Nazizmin Propaganda Prensipleri yazısını kaleme aldı. Mahinur Özdemir, Algı Girdabında Müslüman Hayatlar dedi. Esra Büyükdeniz, Senin mi Kararın? Filminin tahlilini sizler için yaptı. Dosya dışı yazılarımız da Numan Karabudak, Sahici Sahtelik yahut Esaslı İşlerle İşimiz Olmaz yazısını kaleme aldı. Psikoloji sayfasında Nagehan Elif Akyag, Tek Kişilik Dev Kadro yazısını sizler için yazdı. Merve Kesenci, Yemen gezisinden notlarını sizlerle paylaştı. Mehmet Ali Özdemir, Lügatçe sayfasını sizler için hazırladı. Selim Cemil, Bizden Haberlerle sizlerle. Asude Derya Yabanigül, Objektifinden yansıyanlarını bizlerle paylaştı. Zeynep Şule Ayrılmak, Ayrı denemesini kaleme aldı. Son olarak Betül Ünlü sizler için çizdi.

Genç Öncüler olarak her koşul ve durumda hakkı dile getirip istikamet üzere olma sorumluluğumuzu yerine getirme gayesiyle bu ayki dergimizi siz değerli okuyucularımızın idrak ve beğenine sunuyoruz. Her sözümüzün başı Allah'ın adı ile ve yine her sözümüzün sonu Allahualem olmak üzere.

gencöncüler
Yayın Kurulu

İçindekiler;

DOSYA/

- 04 ..... **Tarihte Manipülasyon**
Pelin Kır
- 08 ..... **Kitleleri Manipüle Etme Aracı:
Propaganda**
Kevser Güdüoğlu
- 12 ..... **Yukarı Kaydır**
Asude Derya Yabanigül
- 16 ..... **Beynimizin Düzen Arayışı**
Betül Babacan Sevim
- 20 ..... **Beyin Mühendisliği**
Cihat Yıldız
- 24 ..... **Pınar Başından Bulanır**
Ömer Faruk Kırbaşoğlu
- 28 ..... **Sen Zombi Ol Ben De...**
Salih Ay
- 32 ..... **Müslüman'ın Doğru Bilgi Kaynağına
Erişim Sorumluluğu**
Lâedri
- 34 ..... **Nazizimin Propaganda Prensipleri**
Osman Zinnur Aksu
- 38 ..... **Algı Girdabında
Müslüman Hayatlar**
Mahinur Özdemir
- 42 ..... **Senin Mi Kararın?**
Esra Büyükdeniz

gençöncüler

168. Sayı
Temmuz '21 / 18. Yıl

genconculer.com
dergigenconculer@gmail.com
İskenderpaşa Mahallesi
Yeşiltekte Sokak Numara: 4/1
Fatih / İstanbul

Sahibi

Pınar Yayınları A.Ş. adına
Şemsettin Özdemir

Genel Yayın Yönetmeni

Tuğba Şahin

Yayın Sorumlusu

Osman Zinnur Aksu

Yayın Kurulu

Burak İdi, Fatma Sena Yabanigül, İbrahim Enes Bulut,
Mahinur Özdemir, Osman Zinnur Aksu,
Ömer Faruk Kırbaşoğlu, Senanur Yaşaroğlu,
Tuğba Şahin, Zehra Mahitapoğlu

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar

Asude Derya Yabanigül, Betül Babacan Sevim, Betül Ünlü,
Cihat Yıldız, Esra Büyükdeniz, Kevser Güdüoğlu,
Lâedri, Mahinur Özdemir, Mehmet Ali Özdemir,
Merve Kesenci, Nagehan Elif Akyaz, Numan Karabudak,
Osman Zinnur Aksu, Ömer Faruk Kırbaşoğlu, Pelin Kır,
Salih Ay, Selim Cemil, Zeynep Şule Ayrılmak

DOSYA DIŞI /

46 **Sahici Sahtelik yahut
Esaslı İşlerle İşimiz Olmaz**
Numan Karabudak

Tek Kişilik Dev Kadro
Nagehan Elif Akyag

50 **Yemen**
Merve Kesenci

52 **Mustafa Namık Çamcı,
Recep Alpyağıl ve
Büyük Felsefe Lügatı**
Mehmet Ali Özdemir

54 **Bizden Haberler**
Selim Cemil

60 **Objektifimden Yansıyanlar**
Asude Derya Yabanigül

62 **Ayrı**
Zeynep Şule Ayrılmak

64 **Çizim**
Betül Ünlü

Abonelik

Yıllık Abonelik
216 Lira

6 Aylık Abonelik
108 Lira

Hesap Numaraları

KuveytTürk

Pınar Yayınları Ticaret ve Sanayi A.Ş.
IBAN: TR73 0020 5000 0085 1553 5000 01

Abonelik İçin;

dergigenconculer@gmail.com

Grafik Tasarım

MAHALLE **BASKICISI**

Seyyid Hamza Günhan
shamzagunhan@gmail.com

Baskı

Şenyıldız Yayıncılık ve Matbaacılık

Gümüş Suyu Caddesi Işık Sanayi Sitesi
Numara: 19 C Blok 102 Topkapı / İstanbul

Tel: 0 (212) 483 47 91 - 483 48 23

Dergimiz,
DERGİBİR üyesidir.

Dergide yayınlanan yazıların
sorumlulukları yazarlara aittir
ve yazı içerikleri derginin
görüşünü yansıtmayabilir.

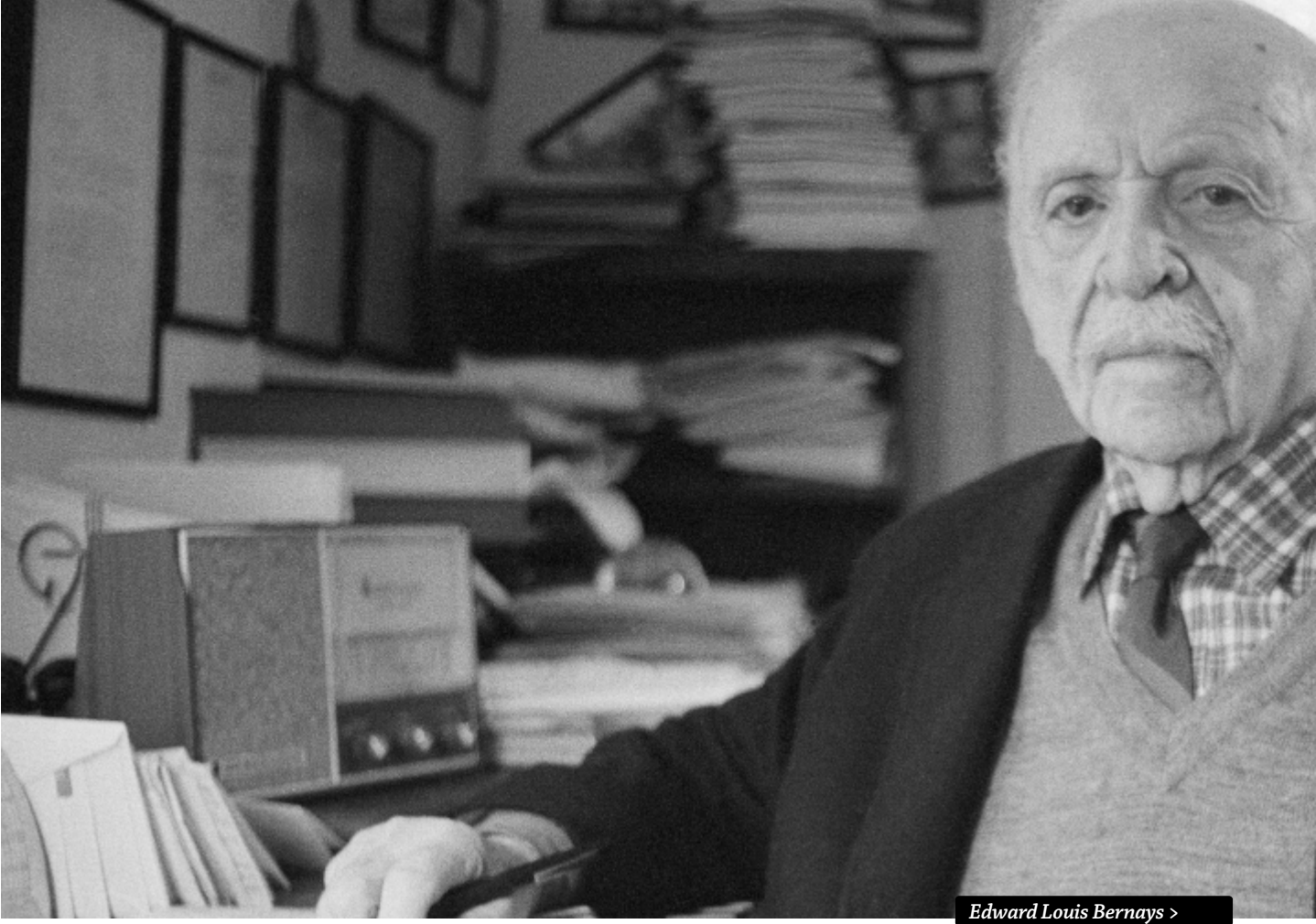
Kaynak gösterilerek
alıntı yapılabilir.

Tarihte Manipülasyon

Pelin Kır

Edward Louis Bernays >

Manipülasyon nedir? Tarihten örnekler. Nasıl yapılır ve bunun parçası olmamayı nasıl başarabiliriz?

Manipülasyon kelimesinin anlamı için Türk Dil Kurumu sözlüğüne başvurduğumuzda, yönlendirme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme anlamında olduğunu görürüz. Sözlük anlamına bakıldığında ilk bakışta masum gibi gözükse de kelimelerin üstünde biraz yoğunlaşınca bir çeşit yalan veya hile olduğu kelimeyle ilk karşılaşan dahi anlayabilir. Tarihten bu yana dek yazar, tarihçi veya herhangi bir haberi sözlü şekilde istediği yönde kurgulayarak kitleleri kendi yönüne yönlendirmek isteyen birtakım kişilerin başvurduğunu günümüzde de görmekteyiz.

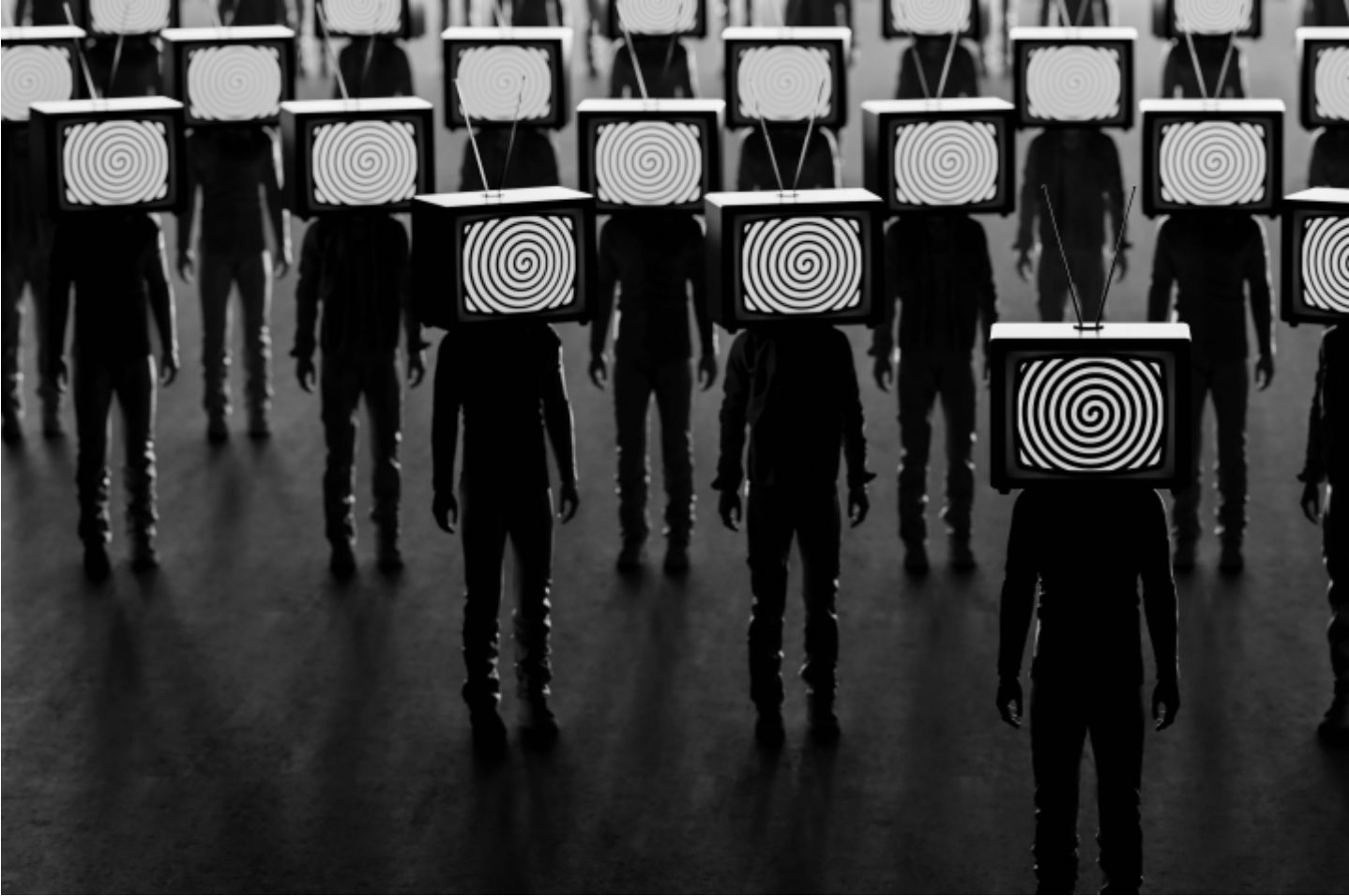

Tarihte incelediğimizde karşımıza çıkan en bilinen manipülasyon “kadınları sigaraya başlatan adam” örneğidir. 1900’lü yılların başlangıcında özellikle Amerika’da kadınların sigara içmesi ayıp karşılanıyor ve bazı yasalarla kamu alanlarında içmeleri yasaklanmıştı. O dönemde sigara kullanan kadınların oranı %5 idi. American Tobacco Company’nin sahibi George Washington Hill, dönemin en iyi pazarlamacılarından Edward Bernays ile anlaştı. Hill, kadınların sigara kullanımı artarsa daha çok kazanacağını düşünerek, Bernays’ten bu yönde istekte bulundu. Edward Bernays, psikologlarla ve Freud ile görüşerek proje hazırlamaya başladı. Bir grup feminist kadın ile anlaşma yaptı. Her yıl New York’ta düzenlenen Paskalya yürüyüşüne katılacak olan kadınlar sigara içeceklerdi. Tabii ki kadınlara ciromuzu arttırmak için size sigara içiriyoruz demediler. Feminist kadınların açısından bu olay; kadınların istediklerini yapabilecekleri, sigarayı da erkekler gibi tüketebileceklerini, erkek egemen baskıya başkaldırı için yapmaktaydılar. Gazetecilerin bu kadınların fotoğraflarını gazete manşetlerine yerleştirmesi Edward Bernays başarılı olacaktı. Aynen de istediği gibi oldu ve sigara içen kadınların oranı birkaç yıl içerisinde %35’e yükseldi. Bu olayı incelediğimizde sadece bir “kadınların özgürlüğü” başlığı altında yapılan propaganda başarılı olmuş ve “sigara içen kadın özgür kadındır” algısı yerleşerek sigara şirketinin cirosunu büyük oranda yükselttiğini günümüzdeki izlerine dek görebiliriz.

Kitleleri manipüle etmeden önce bazı yöntemler vardır, bu konuda bilinçlenmek adına bahsetmek en doğrusu olur. Manipülasyonun yapılabileceği kitleyi her açıdan iyi tanımak, manipülasyonu yapacak kişinin girişken olup dikkat çekmesi, yine manipülasyonu yapacak kişinin belli bir grubu temsil etmesi ve o grup tarafından sempati kazanması, hedef olarak seçilen kitleyi etkileyecek tarzda cımbızla seçerek kendilerinden biriymişçesine konuşmak, bunun yanı sıra toplumdaki değer yargılarını kullanarak toplumları bu açıdan vurup etkilemeye çalışmak, konuya göre insanlara korku vererek (özellikle ölüm vb.) istedikleri yönde ikna edip bir çeşit köle yapıp çözümlerinin kendilerinde olduğuna ikna edip kendilerine bağımlı hale getirmek ve savunulan bilgiden sürekli bahsedilmesini sağlayarak bir süre sonra inandırıcılığını artırıp kitleleri bu konuda ikna etmek. Günümüzde; siyasetçi, tarihçi haber yapan herhangi biri yani kitleleri harekete geçirmeye sahip güçte olan herkesin bu yolları izlediğini kolayca görmekteyiz. Geçmiş incelediğimizde pek örneklerine rastlanmayan fakat günümüzde teknolojinin gelişmesi ve yayılmasıyla manipüle edilmiş bir fotoğrafın kitleleri savaşa dahi sürükleyebileceği bir dönemdeyiz. Eskiden sadece siyasetçi, yazar, tarihçi yani biraz işin başında olan kişilerin sözü dinlenirken günümüzde tek tıkla isteyen herkes her türlü manipülasyonu kurgulayıp yayabiliyor ve bu sadece basit bir bilgi kirliliğine yol açmayıp hile ve yalanın olağan bir durum olmasını kaçınılmaz kılıyor. Bu karmaşanın, bu kadar oyunun içerisinde hangisi yalan hangisi doğru nasıl bileceğiz endişesi içinde düşünürken aslında basit yollar izleyerek kendimizin bu oyuna alet olmamızı engelleyebiliriz. Bu tarz kirli oyunlara alet olmamak için kendi fikirlerimi tavsiye niteliğinde sunmak ve buna vesile olabilmek amacıyla fikirlerimi özetlemek isterim. Manipülasyona alet olmamak için izlenecek yollar; düşmanın farkında olup hangi yönde olduğunun ve bulunduğu durumu fark etmek, duyguları ve özellikle nefsanî arzularla beraber korku duygusunu kontrol edebilmek, eleştirel beceri düşüncelerini geliştirebilmek ve düşünebilmek. Bunlar biraz karmaşık geliyor diyenler içinse ilkokulda öğretilen 5N1K (Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl? Neden? Kim?) sorularını duyulan, görülen bilgilere veya iddialara yöneltilip cevap aramak doğrusuna ulaşmış ve bu kirli oyundan uzak durabilmek için bir yöntem olabilir. Bunların dışında en önemlisi öncelikle manipülasyon vb. konularda farkındalık sahibi olabilmek.

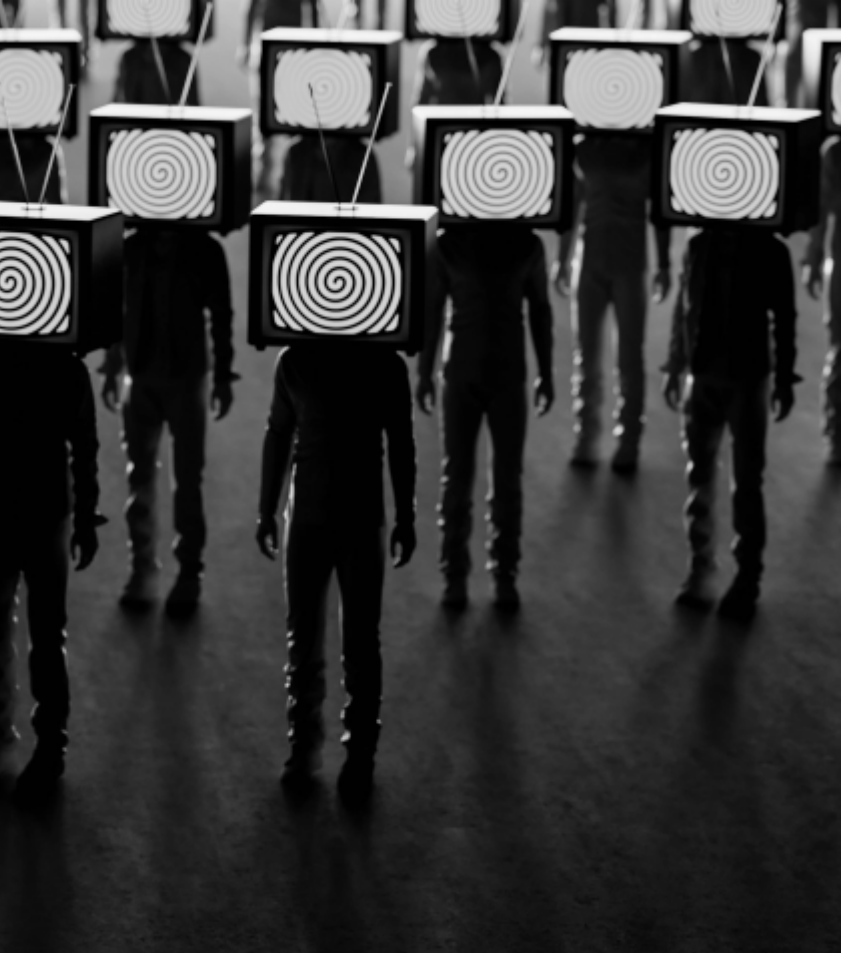
Kitleleri Manipüle Etme Aracı: Propaganda

Kevser GÜDÜOĞLU

Propaganda, güç sahibi kişi ya da grupların amaçlarını gerçekleştirebilmek ve kitleleri manipüle edebilmek için kitle iletişim araçlarıyla uyguladıkları ikna etme sürecidir. Bir diğer anlamıyla ise propaganda, bir bireyi, toplumu ya da grubu zihni açıdan yeniden biçimlendirmek için uygulanan yöntemlerdir. "Bir fikri yaymak, bir ideolojik söylemin bilerek ve isteyerek toplumsal zihne ekilmesidir. Zihin yapılandırılması, her zaman yeni bir fikri benimsetmek veya yaymak demek değildir. Var olan, hazır ve uygulanması istenen ideolojik kurguların da devam ettirilmesi manasında bir yapılandırma değildir. Dolayısıyla propaganda sadece yeni bir fikir aşılması değil aynı zamanda var olanı istenene evirme sürecidir. Propaganda, önceden belirlenmiş olan bir amaca yönelik olarak belli gruplara uygulanır. Amacı olmayan, uygulanacağı grup belli olmayan ve herhangi bir belli yönetime dayanmayan propagandif eylemin gerçekleşmesi mümkün değildir. Propaganda hiçbir zaman bir bilinmezlikten kaynaklanmamaktadır. Her zaman bir kastı, tasarısı ve amacı vardır."¹

Propagandanın Ortaya Çıkış Süreci

Propagandanın tarihi, insanlığın tarihi kadar eskidir ve dilin gelişmesiyle birlikte geliştiği kabul edilmektedir. Tarihte ilk defa bazı propaganda belgelerine ve bu kelimenin kullanıldığına açık olarak Vatikan arşivlerinde rastlanmıştır. Protestanlık mezhebinin papalığın nüfuzunu kırmaya başlaması üzerine, etki alanlarının daralmaya başladığını gören Papa 15. Gregory, 1622'de 'Congregation de Propagandistes' adı verilen Kardinaler meclisini toplantıya çağırarak ve meclise propaganda görevi vermiştir.²

Tarihsel süreç içerisinde propaganda örneklerine farklı kültürlerde, farklı usullerle rastlanılmıştır. Her ne kadar yapılan eylemlere 'propaganda' ismi konulmamış olsa da kullanılan yöntemler propagandanın asıl işlevini görmüştür. İslâm tarihinin ilk dönemlerinde Mekke'de, müşrikler, Hz. Muhammed (sav)'in davasını engellemek için O ve Müslümanlar aleyhinde karalama çalışmaları yapmışlar, bunun için devrin en etkili iletişim/medya aracı olan "şiiir"i kullanmışlardır.³

19.yy'a kadar propaganda daha çok edilgen bir yapıda iken 1789 Fransız Devrimi ile bu durum etkileyen/etkilenen ilişkisine dönüşerek "propaganda 'propagandacının amacı' ile etkilenen kişinin "gereksinimi" arasındaki çakışmanın bir sonucu olmaya başlamıştır."⁴ Propagandanın sistematik bir şekilde ilerlemesi ise 19.yy'ın ortalarında yaşanan iki olay neticesinde gerçekleşmiştir. Bu durumun gerçekleşmesinde en etkili faktörler ulusların ortaya çıkması ve artan nüfusla birlikte kentlere olan göçlerdir. Kentlerde nüfusun yoğunlaşması ile sanayinin gelişmesi ve devamında teknolojik devrimlerin de gelişmesi üzerine propaganda teknikleri etkin hale getirilmiş ve kitlelerde propagandaya ve bunun sonucunda manipülasyona daha açık hale gelmiştir.

20. yy'a geldiğinde ise propaganda üzerine yapılan kavramsal çalışmalar yoğunlaşmış ve farklı bilim dallarında farklı bakış açılarıyla yaklaşılmıştır.

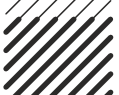
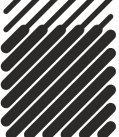
II. Dünya savaşıyla, savaşın getirmiş olduğu şartlar neticesinde propaganda "özellikle müttefik kazanmak, savaş sırasında tarafsızlığını ilan eden ülkelerle ilişkileri canlı ve iyi tutmak, bu ülkelerin gözünde düşman ülkelerin itibarını zedelemek ve onu zayıf düşürmek amacıyla kullanılmıştır. Savaş sürecinde propaganda, silahlı kuvvetlerle beraber ülkelerin savaş kazanmalarında oldukça etkili olmuş ve bazı durumlarda onlardan daha önemli roller oynamıştır."⁵

Tarihte propagandaya esas damgasını vuran kişi kuşkusuz Adolf Hitler'dir. Hitler ve onun Propaganda Bakanı Joseph Goebbels sayesinde propaganda kendine özgü yasaları olan bir sanat hâline gelmiştir. Almanlar kendi halklarının moralini yüksek tutabilmek için yayınlar yapmış ve bu konuyla ilgili görevlendirmeleri en üst düzeyde tutmuşlardır. Goebbels ve Hitler'in düzenli konuşmaları bu noktada son derece etkin olmuştur.⁶

Temel olarak şu söylenebilir ki devlet tarafından yapılan propaganda sistemli bir şekilde uygulanır ve kararlılık sağlanırsa halk üzerinde çok büyük etkiler yaratabilir. Hitler örneği bu durumu gözler önüne sermektedir. I. ve II. Dünya Savaşları sonrasında uzun yıllar devam eden Soğuk Savaş döneminde propaganda, daha çok mücadele hâlinde olan ülkelerin diğer ülkelerin bireylerine karşı uyguladığı ve olumsuz anlamlar taşıyan bir teknik hâlini almıştır.⁷

Propaganda Türleri:

Propaganda türleri dönemin şartlarına, ihtiyaçlarına ve koşullarına göre başta politikacılar olmak üzere propaganda yapmak isteyen kişi ve gruplar tarafından kullanılmaktadır. Propaganda türleri arasında en çok kullanılanlar;

Beyaz Propaganda		Açık biçimde yapılan bir propagandadır; kaynağı haberlerdir. Beyaz propagandada doğruluğa önem verilir.
Gri Propaganda		Psikolojik savaşın önemli propaganda unsurlarından birisi olan gri propaganda bulanık bir propagandadır. Burada kaynak belli değildir, doğruluğu kanıtlanamaz.
Kara Propaganda		Propaganda türleri arasında en kapalı olanıdır. Beyaz propagandanın aksine, kaynak belli değildir ve kaynak da kendini gizlemeyi amaç edinmektedir. ⁸

Propaganda Çeşitleri

Propagandanın amacı kitlelerin dikkatini onlara hissettirmeden manipüle ederek istenilen noktaya getirebilmektir. Kitle iletişim araçları geliştikçe ve yaygınlaştıkça propagandaya hizmet etmekte ve yaygınlaştırmaktadır. Bu sebeple propagandayı iki gruba ayırmak mümkündür. "Propaganda çalışmalarının en önemli katkılarından biri siyasal propaganda ve sosyolojik propaganda arasında yapılan ayrımlardır. Siyasal propaganda; hükümet, bir parti ya da bir hareket tarafından kullanılmıştır. Daha az bilinen sosyolojik propaganda ise, reklam, kamu ilişkileri ve medya içeriğinin geri kalanına işaret etmektedir. Sosyolojik propaganda aynı zamanda açıkça insan bilimlerine, bilginin ve eğitimin sosyalleştirme yönlerine işaret etmektedir. Sosyolojik propaganda, siyasal propagandadan daha fazla dağıtııcıdır ve saygın propagandacı grupların bir çalışması değildir."⁹

Propaganda Aracı Olarak Sosyal Medya

Günümüzde sosyal medyanın kullanımı gündelik hayatımıza büyük ölçüde etkilemektedir. Sosyal medya üzerinden haberleri takip ederek daha kolay ve daha fazla bilgiye ulaşabiliyor. Ancak internette yayınlanan bir görselin ya da yazılan haberler mutlak doğruluk içermemektedir. Yayınlanan haberler manipülatif amaç taşıyarak propaganda hizmet edebilmektedir. "Dolayısıyla bu değişim siyasal propaganda yapımcılarının ve yöntemlerinin de değişmesini beraberinde getirmiştir. Bugün sosyal medya her ne kadar toplumsal hareketler bağlamında ön plana çıksa da azımsanmayacak bir oranda siyasal propaganda aracı olarak da kullanılmaktadır. Sosyal medya kullanımının en dikkate değer ve başarılı örneklerinin başında Arap Baharı olarak bilinen, Ortadoğu'daki diktatörlük karşıtı hareketler yer almaktadır. Yapılan araştırmalarda, Arap Baharı olarak adlandırılan halk hareketlerinden önce ve bu hareketler süresince başta Facebook olmak üzere, Twitter, Instagram ve Youtube özellikle göstericiler tarafından kitleleri harekete geçirme ve hareketin dünya kamuoyuna duyurulmasında etkin birer araç olarak kullanılmıştır. Bunun da ötesinde söz konusu sosyal medya araçları, bu hareketlere meşruiyet kazandırma anlamında da birer propaganda aracı olarak aktif rol üstlenmişlerdir."¹⁰

Ana Akım Medyada Siyasi Propaganda

"Ana akım medya (mainstream media), kitlesel olarak bir akıl tutulmasına neden olan ve toplumsal belleğin silinerek, toplumsal hafızanın yeniden oluşturulmasında en önemli araçlardan birisidir. Sistem, medya aracılığıyla, bir retorik yaratır ve bunu kitleler üzerinde uygular.

Bu retorik, içtenlik ve gerçeklikten yoksundur; gerçek ile yalanın toplum hafızasında yer değiştirme sürecini simgeler."¹¹ Haberlerde ve gazete yazılarında gördüğümüz bu içerikler toplumsal zihin üzerinde etki oluşturarak doğru bilgileri çarpıtmayı amaçlarlar.

Aşağıda 2021 yılında İsrail'in Filistin'i işgal etmesi sonucunda bazı haber ajanslarında yayınlanan haberler ana akım medyanın manipülatif söylemlerine örnek olarak verilmiştir.

10 Mayıs 2021 tarihinde İsrail'li işgalci Filistin vatandaşlarının üzerine arabasını sürerek bir Filistinli vatandaşı yaralamıştır. Ancak Fotoğraf 1'de görüldüğü üzere Reuters haber ajansı "Filistinliler İsraili birinin arabasını taşıladı." yazısıyla propagantif bir habere kaynaklık yapmıştır. Fotoğraf 2'de Times Of Gaza haber ajansında ise olayın doğruluğu açık bir şekilde görülmektedir. Fotoğrafta kırmızı ile belirtilen Filistinli bir vatandaşdır. Fotoğraftan da anlaşılacağı üzere öncelikle İsraili yerleşimci, Filistinliler üzerine arabasını sürmüştü ve Filistinli vatandaşa arabası ile kasten çarpmıştır.

Sonuç olarak, propaganda yapmak isteyen kişi veya gruplar kitlenin istediği yönde manipüle edebilmek için ikna amacı güderler ve bireylerin belirli yönlerde kanılara varmasını hedeflerler. Propaganda hedefleri özellikle yeni iletişim araçlarını da kullanarak daha kolay ve hızlı bir şekilde amaçlarını gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla yakın gelecekte propaganda çeşitleri dijital ortamların bir parçası olarak etkisini artıracaktır. Bu şekilde kullanılan araçlar değişse bile propagandanın temel unsurları hep aynı kalacaktır.

Kaynakça

1 ÇETİN, Beyzade Nadir, PROPAGANDA OLGUSU VE PROPAGANDANIN AMERİKANLAŞMASI, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,Cilt: 24, Sayı: 2, Sayfa: 239-265, ELAZIĞ-2014, s. 240

2 Stratejik Düşünme ve Analiz Merkez, Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, Şubat 2018,s.3

3 Stratejik Düşünme ve Analiz Merkez, Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, Şubat 2018,s.3

4 Stratejik Düşünme ve Analiz Merkez, Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, Şubat 2018,s.3

5 Stratejik Düşünme ve Analiz Merkez, Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, Şubat 2018,s.4

6 Stratejik Düşünme ve Analiz Merkez, Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, Şubat 2018,s.5

7 Stratejik Düşünme ve Analiz Merkez, Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, Şubat 2018,s.3

8 Övür, Ayten,Kitle İkona Tekniklerinin Kullanılması Bakımından Günümüz Televizyon Yayınçılığı,İletişim Çalışmaları Dergisi Sayı 2 Yıl 3 - 2016 (55-79,s.65,66,67

9 ÇETİN, Beyzade Nadir, PROPAGANDA OLGUSU VE PROPAGANDANIN AMERİKANLAŞMASI, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,Cilt: 24, Sayı: 2, Sayfa: 239-265, ELAZIĞ-2014, s. 241

10 Al, Hamza ve Köseğlü, Yakup,Bir Siyasal Propaganda Aracı Olarak Sosyal Medya,Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries) Cilt/Volume: 8, Sayı/Number: 3, Yıl/Year: 2013, s.112

11 ANAR, Erol, Ana Akım Medyada Manipülasyon ve Retorik, Dünyalılar.org, <https://dunyalilar.org/ana-akim-medya-manipulasyon-ve-retorik.html/>,17.05.2021 tarihinde esinlenilmiştir.

12 Twitter, Reuters, yayın tarihi 10.05.2021, Erişim Tarihi 10.05.2021

13 Twitter, Times Of Gaza , yayın tarihi 10.05.2021, Erişim Tarihi 12.05.2021

YUKARI KAYDIR

ASUDE DERYA YABANIGÜL

DOSYA / Algıya Vurulan Kelepeç; Manipülasyon

Öncelikle bu yazıya 'manipülasyon nedir?' sorusu ile başlamak istiyorum. Hepimiz az çok ne olduğunu biliyoruz fakat kelimelere dökünce aslında sosyal medyada harcadığımız vakit boyunca nasıl manipüle edildiğimizi daha açık bir şekilde kavrayacağımızı umuyorum. TDK sözlüğüne göre manipülasyon; "yönlendirme, yönlendirim" ve "seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme" anlamlarına gelmektedir. Onlarca manipülasyon tekniği bulunmaktadır fakat bir tekniğin birden fazla kullanılması bile manipüle edilmeye çalışan kişiyi istediğimiz yere yönlendirmek için yeterli olacaktır. Ben de bu manipülasyonlara maruz kalan bir sosyal medya kullanıcısı olarak, maalesef burada nasıl manipüle edildiğimi, birçok noktada kendimi nasıl eksik hissettirildiğimi, aslında hiç var olmayan bir şeyi nasıl sevdiğimi, en kötüsü ise bunları bilmeme rağmen hâlâ bunlara nasıl inandığımı-inandırıldığımı anlatıyor olacağım.

Kelimenin Türkçedeki ilk karşılığı olan 'yönlendirme' den başlamak istiyorum. Yönlendirme bence iki adımdan oluşuyor; birincisi, o yönlendirmenin yapılacağı uygulamaya veya medya aracına yönlendirilişimiz, ikincisi ise, o medya aracında okuduklarımızla, izlediklerimizle, duyduklarımızla yönlendirilişimiz. 'Yönlendirilme' miktarımızı sayısal olarak belirtmek gerekirse; son on yılda internet kullanımının neredeyse yüzde 40 (TÜİK) arttığı, bununla beraber internette geçirilen sürenin ise ortalama 7 saat 29 dakikaya ulaştığı bilinmektedir. Son bir yılda evde bulunma süremizin de arttığını var sayarsak sadece 2021 yılının başından itibaren dünyada internet kullanıcısı sayısı yüzde 73 (2021), aktif sosyal medya kullanıcısı ise yüzde 13.2 arttığı biliniyor. Verileri Türkiye ile sınırlayacak olursak, internet kullanım oranı sadece son bir yılda yüzde 3 artarak, yüzde 74'ten yüzde 77'ye çıktı. 2020 yılında yayınlanan bir rapora göre, Türkiye'de sosyal medya kullanıcısı %64 iken, 2021 yılında bu sayı yaklaşık yüzde %70,8'e kadar ulaştı. Sosyal medya platformlarında geçirdiğimiz bir aylık süreler ise, Whatsapp'ta 19.5 saat, Instagram'da 10.3 saat, Youtube'da ise 23.2 saat olarak belirtildi. Son olarak kullanıcıların hangi amaç ile medya araçlarını kullandıklarına ait yüzdeler bulunmakta.

Kullanıcıların %36,5'i yeni haberlerden haberdar olabilmek için kullanırken %35'i ilgi çekici ve eğlence içeriklerini takip etmek için kullanıyor ve kalan %34,4'ü boş zamanını değerlendirmek için kullandığını söylüyor. Daha fazla rakamlarla aklınızı bulandırmaya devam edemeyeceğim bu yüzden buradan sonra tamamen öznel düşüncelerimi size yuvarıda belirtmiş olduğum zamanları ve sayıları göz önünde bulundurarak ve bu sayıların her yıl arttığını düşünerek okumanızı rica ediyorum.

İlk olarak sosyal medyanın bizi nasıl etkilediğinden bahsedeceğim. Bu yukarıda da bahsettiğim gibi 'yönlendirme' eyleminin ilk basamağı olan o uygulamaları kullanmaya başlayışımızı hatta bunun için neredeyse zorlanışımızı içermekte. Birlikte iki kişi hayal edelim, biri sadece bir sosyal medya aracını kullanıyor olsun diğeri ise imkânsız bir ortamda mucize ile bu yönlendirmelerden tamamen uzak olsun. Yirmi dört saatlik bir günün sekiz saatinde iki kişinin de uyuduğunu düşünelim. Uyandıktan sonra sosyal medya kullanan kişinin, yaklaşık on dakikasının daha yataktan çıkmadan o kullandığı uygulamayı ziyaret ettiğini düşünürsek, kullanmayan kişi şimdiden on dakika karda, günün devamında kahvaltıyı yaptıktan sonra belki kahvaltıyı yaparken bile minimum on dakika kaybettiğini düşünürsek sosyal medya kullanmayan kişi kullanan kişiden yirmi dakika daha karda olur. Günlük işler yapılsa, her şey bitse ve günün yorgunluğunu atalım falan derken burada da yirmi dakika daha harcansa (bu sayılar ve telefonda geçirilen vakit en iyi niyetli belirlenmiştir) günlük kırk dakika kazançlı bir kişiden bahsetmekteyiz.

Uzun lafın kısıası kırk dakika boyunca yapabileceklerimizi düşünsek, hiçbir şey olmasa bile sadece yatıp tavana baksak yine kârda oluyoruz ki burada bahsettiğim ikinci adım devreye giriyor. Kırk dakikayı sosyal medyada kaybeden kişi ne tür bir hesap kullanıyor olursa olsun (Instagram'ı baz alalım) öncelikle kendini yetersiz hissedecek ne olursa olsun ya yönettiği hesap konusunda ya giyindiği konusunda ya yediği konusunda en kötüsü ise günün sonunda yaşadığı hayat konusunda yetersiz hissedecek kendini. Yediğim yemekten mi, giyindiğimden mi derken kendimizi hiç olmadığımız bir yerle hiç alışkın olmadığımız alışkanlıkları edinmeye çalışırken buluyoruz. "Ya Asude bunun manipülasyonla ne alakası var?" demeden önce bir düşünün lütfen kaçımız "Ay ben kahvesiz ayılamam!" "Sabah kahvesi." yazan storyleri izledikten sonra yavaş yavaş oturduğumuz yerden kalkıp bir kahve yapıp içmedik?

Hikâye burada bitse iyi biz bu postları, storyleri bir kez değil her sabah gördük sonra bir baktık ki tüm Türkiye bir anda nerden geldiğini hiçbirimizin bilmediği bir sabah kahvesi hastalığına yakalanmış. Burada bir eleştiri noktası daha var oraya da bir değineyim;

"Ay Asude sen de! Sanki Instagram'dan önce kimse kahve içmiyor muydu?" diyeceksiniz, evet içiyordu fakat sabah gözünü açıp Instagram'a giren içmiyordu. Kahve altısını yapıp, şöyle bir sohbet etmek için içiyordu. Storysine markalardan yeni gelen, Kolombiya kahve daha fazla satılsın diye 'swipe up' yaptırılmak içmiyordu. Tüm kötü niyetlerimi bir kenara bırakarak başka bir örnek vermek istiyorum, sadece kendini güzel bulduğu için bir kızın yüzünü paylaşması bile bir manipülasyon benim gözümde çünkü biliyorum ki üzerindeki elbiseden burnuna kadar hepsini isteyen insanlar olduk, artık buna yönlendirilir olduk. Güzellik budur, güzel olan budur, iyilik budur, doğru olan bu, yenisi bu, eskisi şu diye her şeyi bize yeniden öğretir oldular. Yukarıda ikinci tanımda "seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme" olarak tanımlanan şey yapmakta bunu bize, çünkü fotoğraflara baktığınızda aynı kişi mi yoksa farklı kişiler mi olduğunu anlayamayacağımız milyonlarca insan var dünyada. Sadece bize bir şeyleri ekleme ve çıkarma yoluyla öğrettikleri "yeni güzellik" algısından dolayı 2017 yılında dünyada 23 milyon estetik operasyon yapılmış. Bu söylediklerim sadece yediğimiz, içtiğimizle sınırlı değil maalesef aynı şeyleri hayal eder oldu herkes, aynı şarkıları dinler oldu.

"Peki Asude iyi söyledin. Tamam, hepsi doğru da ne yapalım?" gibi bir söylemde bulunmayın çünkü ben de kırk dakikamı, hâlâ başladığım ve çok severek devam ettiğim bir kitap yarım kalmasına rağmen, Instagram'da kedi videoları izleyerek geçiren bir insanım. Henüz kedi sahiplenmedim merak etmeyin ama şu burnumu bir yaparsam iyi olur gibi bence.

BEYNİMİZİN

ARAYIŞI

BETÜL BABACAN SEVİM

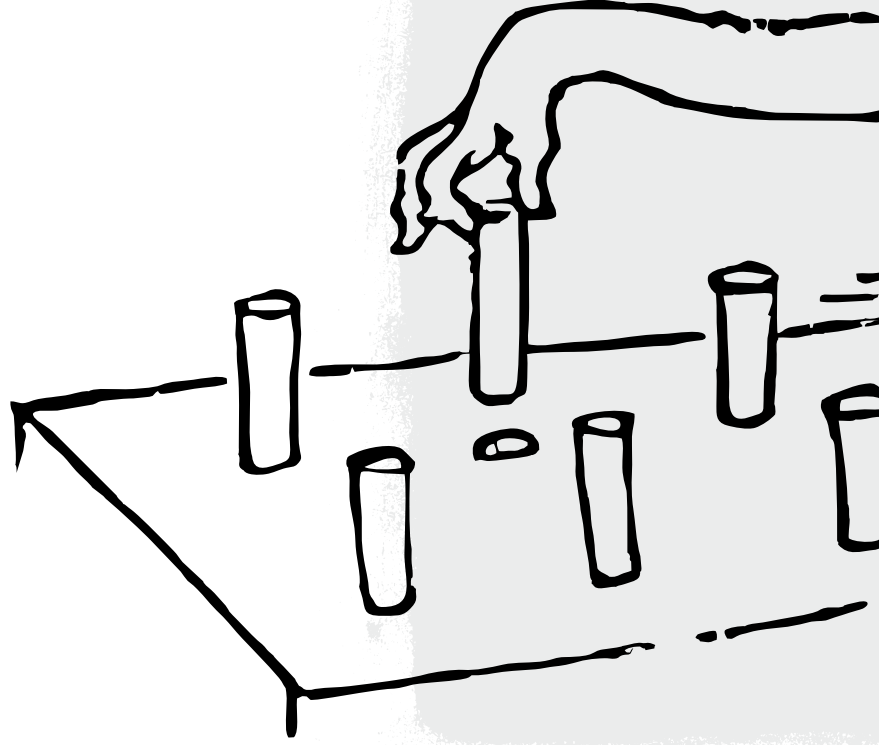
DÜZEN

Mizah, vermek istediği mesajı hayatın güldürücü yönünü ortaya çıkararak yapan bir sanat türüdür. Günümüzde analizini yaparken ikiye ayırmaya çalışırız: yalnızca güldürme amacı olan ve mesaj verme amacı bulunan.

Bu analiz bir nebze yetersiz kalmaktadır, söyle ki toplumsal bağlamda her söylemin bir temeli ve etkisi vardır. Söylemlerimizin arka planı ve sonuçları varken, her hangi bir alt metin söz konusu olmadan yapılan mizahın da bundan ayrı olması beklenemez. Verilmeye çalışılan bir mesaj olmasa dahi güldüğümüz şeylere neden güldüğümüz, bazı olguları neden absürt bulduğumuz bilinç altımızda sorgulanır. Mizahın etki alanı ilk bakışta gördüğümüzden daha geniştir ve bu etkisinin birçoğunu biz farkında olmadan yapar, manipülasyon da bu etkiyi incelerken ortaya çıkar.

Öncelikle manipülasyon kendi içerisinde zararlı bir kavram değildir. Çocuklarımıza aktarmaya çalıştığımız hayat tarzından toplumun zararlı maddelere karşı uyarılmasına kadar pek çok öğretici bir çeşit güdümlene sayılabilir. Sigara paketlerinin üzerlerindeki görseller ve yazılar bizi olumlu yönde itmeye çalışan manipülasyona örnek olarak verilebilir. Toplum olarak sigaranın zararları konusunda hem fikir olduğumuzdan dolayı kullansak bile bizim yada daha da önemlisi yeni jenerasyonların aklında bu görsellerle yer etmesini faydalı bulmaktayız. Önemli olan fitratımızda bulunan davranışlar dolayısıyla fikirlerimize nüfuz edebilecek sonrasında da sosyal tavırları değiştirebilecek etmenlerin farkında olmaktır. Birey ancak etkisi altında kaldığı mesajların farkında olursa onlar arasında bilgilili tercih yapabilir ve kendi fikirlerini oluşturabilir.

İnsanları eğlendirmek, eğitmek ve bilgilendirmek gibi birçok işlevinin yanı sıra, medya kendisini denetleyen ve finanse eden güçlü toplumsal grupların çıkarlarına hizmet etmekte ve onların lehine propaganda yapmaktadır. Pek tabii ki eğlence sektörü de bu tanıma dahildir. Tüketimci sistemi besleyebilmek adına yapılan ürün reklamlarının yanı sıra dizi ve filmler yolu ile hayat tarzı reklamı da yapılmaktadır. Ülkemizdeki komedi dizilerinin çoğundaki aile yapısı ve sosyal çevre, ortalama bir Türk insanının ailesi ve çevresinden farklı olmasına rağmen komedi çerçevesinde medya olarak tüketilmeye uygun duruma gelir. Elbette mizah evrenselidir, bir düzen seçerek birden çok kesime hitap edebilir fakat kendi hayatını ve si-

kıntılarını ekranında göremeyen izleyicilerin günlük yaşamlarında neleri normal kabul edip etmeyeceklerinin etkilenmediğini söyleyebilir miyiz? Peki bu tür eserlerin ulaşmak istediği toplumdan soyutlanmaya çalışması normal midir? Günümüzde bu tür dizi ve filmlerde sosyal olarak daha gerçekçi ve kapsayıcı bir konuma gelmiş olsak da halen daha komedi türü siyasi sorunlardan ve gündemden ayrı bir paralelde işliyor. Mizah yapılacak düzlemi sanki siyasi düzlemden ayrı bir yermiş gibi algılıyoruz ve sonucunda içinde bulunduğumuz siyasi zorluklardan uzaklaşıyoruz.

Tehlikeli sonuçlara yol açabilen bir diğer manipülasyon türü de duyarsızlaştırma. İnsanlar olarak gülerken gardımızı indiriyor karşımızdakini daha net duyabiliyoruz, bu durum yeni konseptler ile çok daha rahat tanışmamızı sağlıyor. Kafamızdaki duvarların yıkılmasını fikirlerimizin sorgulanmasını yararlı bir beyin egzersizi olarak görebiliriz fakat mizah sarstığı inançların yerine yenisi koymaz veya sağlıklı bir şekilde fikir alışverişi sağlamaz. Rasyonel inançlarımıza irrasyonel şekilde ulaştıysak komedi bu irrasyonelliği ortaya çıkarır ve güler. Tutarsızlığımızla dalga geçtiğimizde ise tutarsız fikirlerimizin yerine yenisini koymak sa-

kayı yapan insanın elindedir. Tam da bu noktada rasyonelliği değil bizi güldüren kaynaktan gelmiş olmayı önemseriz. Hassasiyetimizi kaybetmememiz gereken konularda –özellikle sağlam argümanlarımız yoksa-manipüle edilebilmemiz çok kolaydır.

Ülkemizin neredeyse son on yıllık gündeminde yer tutan Suriye iç savaşı ve mülteciler hakkındaki söylemler bu konuda güzel bir örnek. Komedî sayesinde ırkçı sayılabilecek söylemler normalleşiyor ve "sadece şaka" olduğunu düşündüğümüz şeyler bizi nefret siyasetine karşı duyarsızlaştırıyor. Şaka yaparken ya da duyarken aktif olarak bir kesimden milli arka planı dolayısıyla nefret etmesek de farkında olmadan söylemlere alışmaktayız. Alıştığımız söylemler ise sonradan nefret ekip biçen insanlar tarafından kullanılabilir, mizahın bu etkileşimdeki amacı duyarlı, hassas olmamız gereken konularda kalkanlarımızı indirip bizi duyarsızlaştırması, tehlikeli fikirlerin daha sonradan bizde tanınırlığı olmasını sağlamasıdır. Yıllar evvel Suriyeliler hakkında yapılan şakalara hiçbir art niyet olmadan gülmüşken bugün mülteciler hakkındaki önyargılarımızın temelini attığını fark edemiyoruz. Farklı gruplar ya da insanlar söz konusu iken tepki vereceğimiz söylemler, zamanında mizah

yoluyla duyarsızlaştığımız için Suriyeliler konusunda normalleşiyor. Bu normalleşmenin bir sonraki adımı ise açık şekilde ayrımcılık yapmak, zaten altını doldurduğumuz ön yargılarımızı gerçek hayatta uygulamaya dökmek. Ayrımcılık ve komedi arasındaki potansiyel bağlantı bizlere dışarıdan bakan bağımsız aktörler olarak uzun ve zorlama gözükebilir fakat ön yargılarımızın oluşması için art niyet gerekli değildir ve bazı şeyleri kulaklarımız duymasa da zihnimiz anlamaktadır.

En Amerikan komedi türlerinden olan stand-up'ta çok görülen stereotipleme de zararlı sonuçlar doğurabilir. Zararsız gördüğümüz şakaların temelinde bir ya da birden fazla topluluğu gruplama sonrasında karikatürize etme varsa bu toplulukları insanlığından soyutlayabilmekteyiz. Tanıdığımız hatta içerisinde bulunduğumuz gruplarda bile bu tip karikatürleme, gruba dahil olan insanların bireyselliğini azaltırken; hiç tanımadığımız ya da uzak olduğumuz gruplarda tamamen dışlamaya sebebiyet verebiliyor. Bir noktadan sonra bireylerden oluşan topluluktan geriye mizah adına grupladığımız bir karikatür kalıyor ve tabii ki bunun en büyük mağduru yine azınlıklar. Yerli stand-up'çuların da en sevdiği konulardan olan kadın erkek ilişkileri, çoğu sanatçının erkek olması dolayısıyla pek çok zaman kadının karikatürize edilmesi ile sonuçlanıyor. Şakanın bizi güldürüp güldürmemesinden bağımsız olarak sürekli aynı klişeler kullanılarak yapılan mizah, o klişenin ya da stereotipin aklımızda yer etmesiyle sonuçlanacaktır.

Sonuç olarak manipülasyon için mizah bir başka araç demektir, kendimiz için en doğrusunu seçerken ihtiyacımız olan şey farkındalıktır. Mizahın yol açabileceği sorunlar bu sanat türünün önüne engel koymamız için bir bahane değil, kendimizi geliştirmemiz için sebeptir.

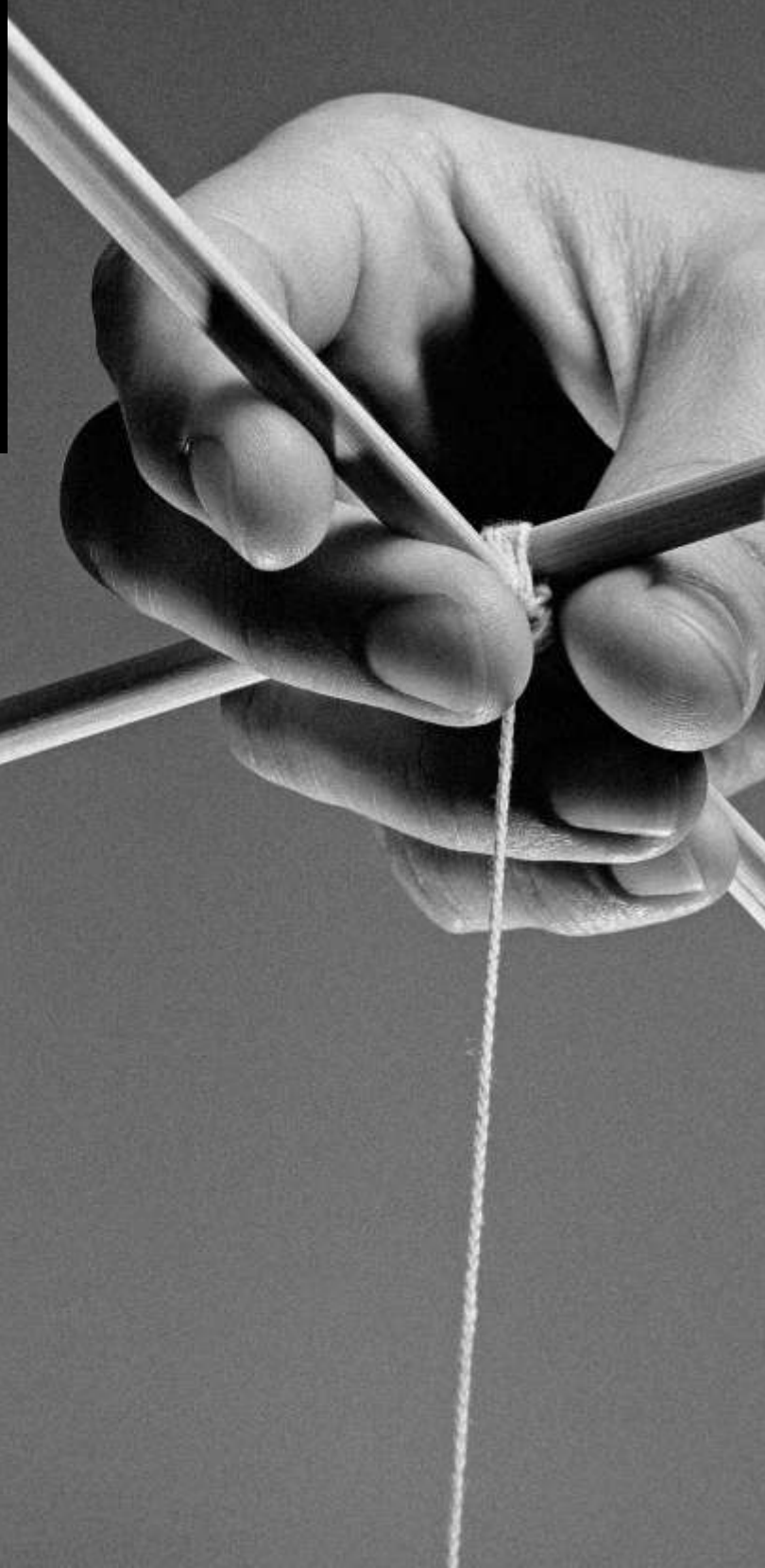
Kaynakça

- Cooper, J. 2007. Cognitive Dissonance: 50 years of a classical theory. Sage.
- Harmon-Jones, E. & Harmon-Jones, C. Z. Soz. psychol. 38 (1) 2007 by Verlag Hans Huber, Hogrefe AG, Bern.
- Puskar, M. "What Is Cognitive Dissonance? Psychology Treatments That Help". Better Help. www.betterhelp.com. 11 Şubat 2021. Erişim tarihi: 22 Mayıs 2021.

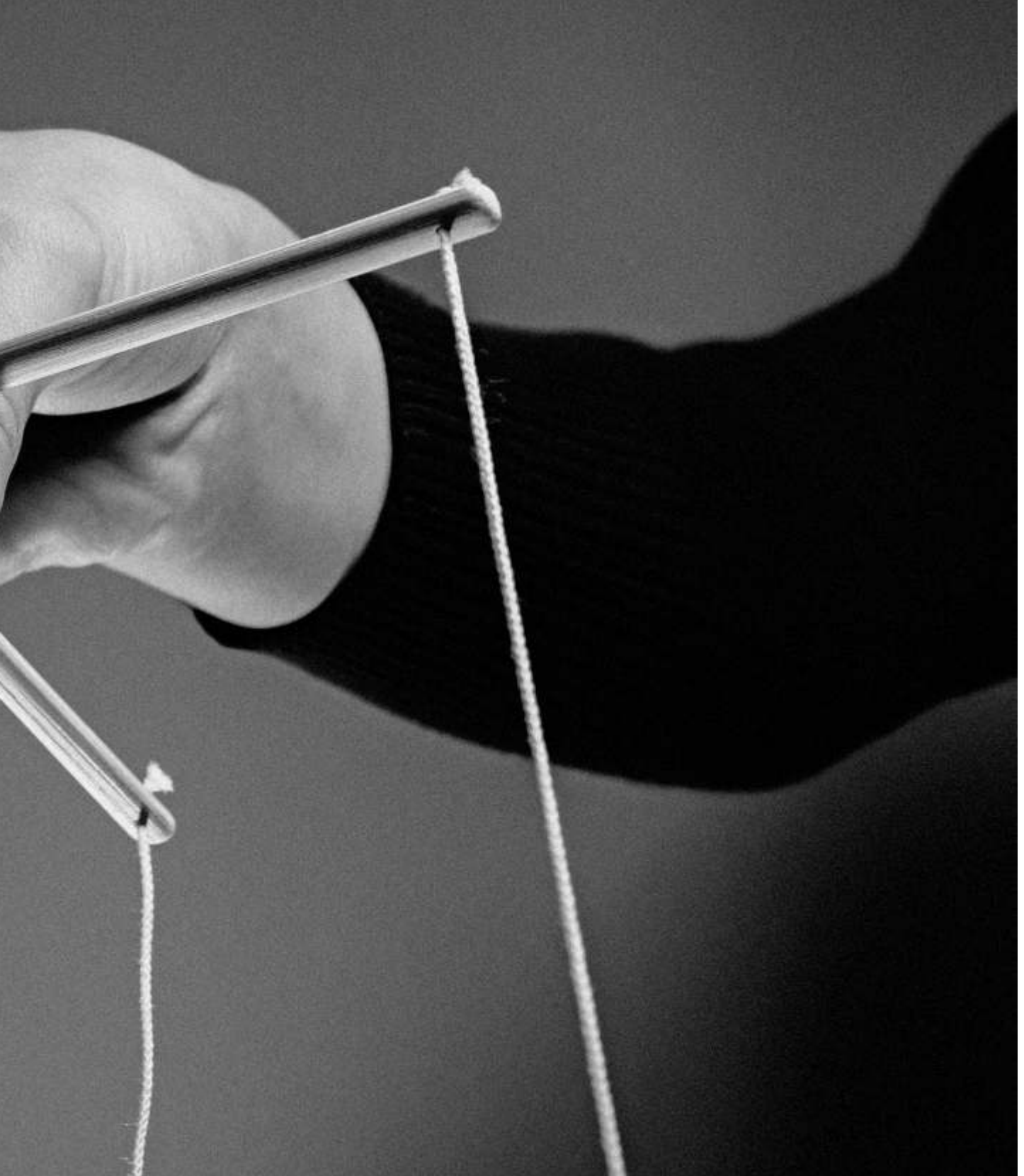
Beyin Mühendisliği

Cihat Yıldız

DOSYA / Algiya Vurulan Kelepeđe; Manipülasyon

Tanıdık ve üstünde geçmişten bu yana çokça bahsedilmiş bir kavramdan, kavramdan öte artık bir silah olan etkiden bahsedeceğiz. Manipülasyon artık yaşamımızda siyasetten öte normal hayatımızda da kişisel ilişkilerde yaptığımız, farkında olmadan başvurduğumuz bir yöntem... Kelime anlamı yönlendirme, etkileme ve bir işe parmak karıştırma anlamındadır. Basit bir şekilde baktığımızda manipülasyon; bir amaca ulaşmak için yapılan her türlü baskı, ayak oyunu ve yönlendirme çalışmalarıdır. Bir insan, topluluk ya da kuruluş; bir amaç doğrultusunda çeşitli yöntemlerle istediğini almak için her yolu dener, algı çalışmaları yapar, işte buna manipülasyon deriz. Tarih boyunca birçok devlet, hükümet bu işi ustalıklı yapmıştır, yakın zamanda basın yayın organları ve televizyonlar sayesinde yapılmıştır ve hâlâ devam edilmektedir. Özellikle son yıllarda ise hepsinin üstünde yer alan sosyal medya ile bu işler sistemli ve özel bir şekilde yapılıyor. Gelelim manipülasyon nasıl yapılıyor; nasıl yaygınlaştırılıp inandırılıyor onu biraz konuşalım. Eğer ben bir siyasetçinin ideal bir aday olduğunu topluma inandırmak istiyorsam o kişi her ne kadar olumsuz özelliklere sahip, hatta geçmişte kirli olsa bile küçük bir pozitif yönünü ele alıp o yönünü her alanda çeşitli süslemeler ve güzellemeler içine sarıp sunarım. İlk etapta insanlar üstünde büyük etki yaratabilir, ya

da hiçbir etki yaratmayabilir de ancak bu işi sürekli farklı şekillerde tekrar edersek toplum artık mevcut hükümetin en küçük hatalı durumunda reklamı yapılan kişiyi hatırlar, çünkü algı merkezlerine ve içlerine kadar o isim nüfuz etmiş olur. Artık etrafta olan başka şeyler göze pek çarpılmaya başlar ve insanlar inanmasa bile acaba bir sonraki hamlesi, reklamı nasıl olacak diye takip ederler. Bu durumda gerçekten o iş için uygun olan insanlar, ya da siyasi adaylar göz ardı edilir çünkü toplum o kişileri görmezden gelmeye başlamıştır. Bu yöntemler o kadar derinlere işler ki kişisel ilişkilerde de sürekli yaparız. Eğer bir satıcıysak ve bir mala normal değeri üzerinde zam yapıp daha sonra normal değerine indirip indirim yaptık dersiniz ve çok fazla müşteriniz olur ise burada da manipülasyon ve algı yapmış olursunuz, ne kadar da tanıdık değil mi bunlar! İşin en ilginç noktası ise şudur, aslında bazılarımız bunun farkındadır ancak yine uymaya devam eder. Uymasının sebebi ise insanoğlunu en çok etkileyen bir sebepten dolayıdır, sürü psikolojisi. Bu tarz işlerde bu kavram çok önemlidir çünkü insanlar yalnız olmak ve genel olarak düşünce yalnızlığında kalmak istemezler. Bunun için ise çok fazla araştırma yapmak, uğraşmak istemezler zaten önlerine servis edilen menülere odaklanırlar ve sürüyü bozmayan bir üye olmaya devam etmek isterler. Zaten sürüyü bozan, bir şeyleri fark edenlere de farklı gözle bakılır. Daha sonra ise siz yaptıklarınızı anlatırken karşınızdakiler ise servis edilen ve hoşlarına giden o damgalarla, afişe laflarla size karşılık verir. Normal olarak bakıldığında mantıksız ve saçma olduğu gözüküyor, neden bir toplum gerçeğe bu kadar uzak kalmak isteyip de sadece önüne konulanın peşinden gitsin ki? Ancak bilimsel tespitler doğrultusunda da bakıldığında insana karşı bir şey sürekli, coşkulu ve kuvvetli bir şekilde söylenildiğinde ya da insan ona maruz bırakıldığında o şey insanda büyük bir etki bırakıyor ve inandırıyor. Bu konuda yapılan bir deneye göre, şiddet konusunda bilgi-

lendirilmiş iki öğrenci grubu sinemaya götürülmüş ve birinci gruba şiddet unsuru içermeyen bir film izletilmiş, ikinci gruba ise yaşlılara, kadına şiddet unsuru içeren filmler izletilmiştir. Deney, yani film sonunda bir izleme sürecinde ise ikinci gruptaki öğrencilerin daha önceden bilgilendirilmiş olmasına rağmen kendi aralarında öncesine göre şiddete daha meyilli oldukları gözlenmiştir. Birinci grupta ise herhangi bariz bir değişim göze çarpmamıştır. Bu da gösteriyor ki aslında insanlar neye maruz bırakılıyor ya da etkileniyorlarsa bilinç altlarında da o duyguları besleniyor. Bizlerin bile bu konuda bilgi sahibi olmasına bakılırsa elinde güç barındıran ve bu işlerin mühendisliğini yapan kurumların şu anda sosyal medyada ya da televizyon ekranlarında nelere zemin hazırlamak için çalıştıklarını kestirmek zor olmamalı. Özellikle şu an yaşadığımız dünyada toplulukları bir mesele altında toplamak, duygu ve eylem birliğinin kolayca yapıldığı zamanlarda baktığımız şeylerin altında bir şeyler aramamız gerekir. Amerika'da Floyd'un polis tarafından öldürülmesi ile "nefes alamıyorum" sözünün nasıl tüm dünyada tek bir ses haline geldiğini gördük, bu olması gereken bir hareketti. Trump'ın Twitter'da seçim zamanı engellenip seçimlere algısal olarak müdahale edilmesi de manipülasyonun en güzel örneklerindedir. Ya da tavşan Ralph'in videosunu da hatırlayalım, tüm dünyada viral oldu ancak yıllardır Orta Doğu'da ya da şu an Filistin'de ölen çocuklar tüm dünyada viral oldu mu? Bildiğimiz ve başımızdan geçen en bariz örneklerden ise Gezi Parkı eylemleri zamanında bazı ünlülerin kameralara çıkıp polisin zor kullandığı, öksürerek gazlardan etkilendikleri, kırmızı elbiseli kadın, halka eziyet edildiği gibi şeylerin söylenmesi ise aslında olanı çarpıtıp insanlara başka bir şey gösterme çabası olduğunun göstergesidir. Bu tarz aparatları tüm sosyal medya hesaplarından ve yayın organlarından paylaştığımızda toplum maruz kalmış ve kaldığı şey bir süre sonra inanmaya başlamış olacaktır. Hitler'in

savaş sonuna kadar başarılı olmasını sağlayan en güvendiği adamı Goebbels ne demişti "Yeterince büyük bir yalan söyler ve onu tekrar etmeye devam ederseniz, insanlar sonunda ona inanmaya başlayacaklardır..." Peki biz insanlar hep manipüle edilmek zorunda mıyız, bundan kurtulamaz mıyız ya da bu kadar manipülasyon ve algı arasında ne mi yapmalıyız? Öncelikle her insan kendine değer vermeli, vermeli ki bu zamanlarımızın boşa geçmesini değil de gerçekleri bilerek anlamlı geçmesini istemeli, sadece bunu bile istese çoğu şeye karşı artık aklı selim bakmış olacaktır. Sosyal medyada, başka yerlerde söylenen afişe edilen şeye direkt teslim olmak yerine bir dakikalık kısa bir sorgulama sürecinden sonra aslında gerçeği bulmak hiç zor olmaz. Ya da şu an dünyanın en zengin sayılı insanlarından biri olan Jeff Bezos'un mal varlığı kadar milyarlarca doların çalındığına inanabilirdin ancak hiçbir şeye maruz kalmamış saf bir çocuğun biri çıkıp kral çıplak demesi her şeyi ortaya dökülebilir. Ortaya atılan muhteşem büyüklükte sürekli tekrar edilen laflara değil de biraz arkasına bakıp barındırıldığını görmeye çalışmak seni ve herkesi doğruya ulaştıracaktır.

PINAR BAŞINDAN BULANIR

ÖMER FARUK KIRBAŞOĞLU

Günümüz çağının birçok adlandırması var; İletişim çağı, internet çağı veya uzay çağı gibi. Bunların neredeyse hepsinin ortak noktası değişen teknolojik imkânlar çerçevesinde iletişimin ve bilgi aktarımının kolaylaşmasıdır. Bundan 50 sene önce cep telefonunun esamesi okunmazken bugün o aygıtlar üzerinden dünya cebimize geliyor. Hatta çoğu zaman biz istemesek de maruz kalıyoruz. Yaşanan bir zulüm için, sen öğrenmek istemersen de bilgisi sana geliyor. Ya da politika ile hiç ilgilenmeyen ve ilgilenmek de istemeyen kişi, sadece akşam haberlerini izlemek istese dahi buna haberlerde maruz kalıyor. Malum, iletişim ve haberleşme çağı; kaçmak neredeyse imkânsızlaşıyor.

Tüm bu maruz kalmalar, aslında insanın zihin dünyasında veya bilinçaltında yer ediniyor. Kişi ilgilenir ve araştırırsa olayın diğer yönlerini de öğrenirken bu konuda araştırma yapmayan bir kişi, sadece o aktarılan şey ile hafızasının derinliklerinde bir malumata sahip oluyor. Bu aktarılan şeyin ise aktaran kişinin süzgecinden geçerek tarafımıza ulaşmış olup olmadığı, gerçekten objektif bir nitelik taşıdığı ise tam bir muamma.

En büyük araç olsa da bilgi veya malumat, bizlere sadece medya veya sosyal medya platformları aracılığıyla ulaşmıyor. Üniversitede bir profesörden ders dinlerken, camide imamdan bir vaaz dinlerken, izlenen bir film veya dinlenen bir müzik ile zihin dünyasında oluşan olgularla da insan, bir zihin dünyası oluşturuyor. Bu araçlarla edindiği bilgiler de bazen bilinçli bazen de bilinçaltına yerleşmek suretiyle hayatımıza yerleşiyor. Tüm bunların zihnimize yerleşmesindeki en büyük etken ise duyulan güven. Kişi eğer eleştirel bir düşünce yapısına sahip değilse ve "Neden?/Ni-çin?" sorularını kendisine sormadan bu olgulara zihin dünyasını açarsa, manipüle edilmenin bir numaralı adayı haline geliyor. Profesör dersi anlatırken tabi olarak, akademik tartışmalarda kendisinin benimsediği yönden konuyu ele alacaktır. Ama bu duruma neden böyle sorusunu sorabilen biri, altında farklı tartışmaların olduğunu ve farklı sebeplerin de oluşabileceğini görebilir. Haberleri izleyen bir kimse yapılan bir icraat anlatılırken "Neden?" sorusunu sormadığı müddetçe "Falanca yapıyorsa doğrudur." düşüncesinden ileriye gidemeyecektir. Ya da camide imamın anlattığını, duyduğu güven çerçevesinde mutlak doğru olarak kabul eden kişi, fanatik bir cemaatleşme durumunun içerisinde kendini pek tabi bulabilecektir. Güven duygusu elbette bir toplumun yapı taşıdır ancak tamamen teslim olunmuş şekilde duyulacak bir güven de kişiyi manipüle edilebilmek adına adeta kolay av noktasına getirir.

Bu çerçevede insan nasıl manipüle edilebilir sorusunun temel iki cevabı ortaya çıkıyor: Güvenilirlik sorunu ve durumun sorgulanmaması. Kişi, öğrenme kanallarının güvenilir olduğu kanaatiyle sorgulamayı bir kenara bırakmamalıdır. Aksi de söz konusu, kişi olaylara mutlak bir şüphecilikle yaklaşarak gerçekliği konusunda kanaat getirebileceği bilgileri de inkar etmemelidir. Önemli olan nokta ne ifrat ne tefrit, kaynağın güvenilirliği ile durumun sorgulanmasını dengeli halde yapması gerekliliğidir.

Değnilmesi gereken bir diğer nokta ise, yukarıda bahsedilen sorgulama durumunun ilk aşamalarda yapılması gerekliliğidir. Haber/olgu ile ilk karşılaşıldığı anda verilecek reaksiyon veya oluşacak fikir ilk anda sorgulanmadığı takdirde bu bilgi zihin dünyasında doğru olarak yer edinecektir ve bu da manipüle edilmek adına en büyük kayıp olacaktır. Çünkü bu ilk aşama geçtikten sonra, kaynağın güvenilirliği veya olayın “niçin?”i sorgulanmadığı durumda sonradan manipüle edilmiş olgudan dönülmesi çok daha zor hale gelecektir. Amiyane tabirle pınarın suyu, daha dökülmeye başlamadan önce kaynağından kirlenmiş olacaktır.

Tüm bu yazının özeti mahiyetinde -aslında klasik sayılabilecek- iki kitabı örnek vermek yerinde olacaktır: Hayvan Çiftliği (George Orwell) ve Fahrenheit 451 (Ray Bradbury). Hayvan Çiftliği kitabı, kaynağın güvenilirliği noktasında güzel bir örneklik teşkil edecektir. Romanda yapılan devrim sonrası domuzların koyduğu kurallara tüm çiftlik gönüllü olarak uyuyordu. Ancak gün geçtikçe domuzlar bu kuralları, diğer hayvanların fark etmeyeceği şekilde kendilerine yontuyorlardı. Domuzlar devrim lideri olarak güvenilir kanaat önderleri, duvara yazılı kanunlar açık bir şekilde gerçekliği oluşturuyordu ve diğer hayvanlar ilk kaynaktan öğrenebiliyorlardı. Fark etmedikleri, kanunların sürekli domuzlar tarafından manipüle edilecek şekilde değişmesi... Bu noktada kaynağın önemi çok net bir şekilde dikkate çarpıyor. Diğer örnek kitap, Fahrenheit 451’de ise ana karakter neden sorusunun gerçek manada sorulmadığı ve sorulmadığı bir toplumda sonradan “neden/niçin” sorgulaması yapıyor. Bunun akabinde ise toplumun nasıl yozlaştığını ve çoktan istenilen şekilde manipüle edilerek kontrol altında tutulduğunu fark ederek bu duruma karşı tepkisini ortaya koyuyor. Yazar romanında, söz konusu sorgulamanın önemini ve bu sorgulamanın toplum tarafından zamanında yapılması gerekliliğini net bir şekilde ortaya koymuş oluyor. Kesinlikle okunması gereken bu iki romanın yanına Mücahit Gültekin’in “Algı Yönetimi ve Manipülasyon” adlı kitabı da konu ile ilgili okunması gereken değerli bir akademik çalışmadır.

Sözün özü olarak, günümüz iletişim çağının getirileriyle insan eskisinden çok daha fazla bir şekilde manipüle edilmeye açık. Kişi isteyerek veya istemeyerek çok farklı algıların tesiri altında kalıyor. Okulda, işte, evde, camide, maruz kaldığımız reklamlarda, okuduğumuz kitaplarda, yapılan haberlerde ve (belki de en büyüğü) sosyal medya platformlarında türlü manipülatif uyarılara maruz kalıyoruz. Bu noktada insanın, iletişimin kaynaklarını ve “neden/niçin?” sorusunu sorarak sürekli bir sorgulama içerisinde olması kaçınılmaz hale geliyor.

Sen Zombi Ol Ben De...

Salih Ay

Televizyonun etkisini öğrendiğimde Orta Okul öğrencisiydim. Kucağında 9 yaşlarında bir kız çocuğu ile girdi annesi doktorun bekleme salonuna. Çocuk donuk gözlerle etrafına bakarken annesine bir bebek gibi sarılmıştı. Konuşmuyor, bulunduğu ortamda kimseye tepki vermiyordu. Adeta geçici bir şok yaşamışçasına öylece bakıyordu etrafına. Merak ettik sorduk hemşireye durumu nedir diye ve hayatımda ilk defa televizyonun etkisine o an kendi gözlerimle şahit oldum; hemşire kız çocuğunun tüm gün bir müzik kanalının başında oturduğu için konuşmayı unuttuğunu ve sadece kendini şarkı söyleyerek ifade edebildiğini belirtti...

Şahit olduğum bu olay hayatım boyunca Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini araştırmaya yöneltti beni. Orta Okuldan itibaren kompozisyon ödevlerimden, Üniversitede okuduğum dönemde aldığım bitirme ödevlerime kadar odağımda olan bu konu günümüzde gelişen teknoloji ile Televizyonun yerini alan bilgisayarlar, tabletler, telefonlar ile daha da kontrol edilemez, ölçülemez ve fark edilemez hale geldi.

Ne kadar entelektüel, ne kadar kültürlü, ne kadar okumuş, ne kadar cahil olursa olsun tüm Türkiye'nin çocuklarda ekran bağımlılığı hakkın-

daki hassasiyeti maalesef ki hâlâ aynı. Her birimiz bu toplumda her türlü medya aracı ile epey meşgul olarak yetişiyoruz. Etrafımıza dönüp baktığımızda en yakınımızda dahi ait olmadığı dünyanın, ait olmadığı hızını takip etmeye çalışan minik masum gözlerle şahit oluyoruz. Hırçın, yerinde duramayan, uğraşyla 3 dk. dan sonra sıkılan, agresif çocuklar görüyoruz. Evet bu çocuklar yeğenimiz, oğlumuz, komşu çocuğumuz ya da arkadaşımız...

Konuyu teknik detaylarını, pedagojik alanlarını hatta bilimsel tüm verilerini rahatlıkla bulabileceğimiz milyonlarca kaynaktan ziyade sizlerle en düz haliyle paylaşmak istiyorum. Çünkü konu sadece izlediklerimiz değil bizlere pazarlanan kocaman bir menünün sadece bir ürünü. Tüm sektörlerin yeni tüketim alanlarına hizmet ederken, psikolojik, ideolojik ve sosyolojik etkileri de ayrı yönden kuşatan bir menüden bahsedeceğim sizlere.

Sadece çocuklar uslu dursun diye eline tutuşturulan bir telefon, aman ortalığı dağıtmasın diye açılan bir oyun, etrafta koşturmasın güzelce yemeğimizi yiyelim diye açılan bir çizgi film ya da tam tersi yemeğini güzel yesin diye tabletin karşısında mama sandalyesine oturtulan bir bebek. Kalın harflerle yazılanları çıkardığımızda inanın annemizin sak-sıklarındaki bitkilerden farkı kalmayan bir varlık çıkıyor karşımıza.

Çocuğun maruz kaldığı dünyada ona gösterilen rol modellerin yanı sıra çocuğun çocuk olarak yaşamasına da imkân tanımamış oluyoruz. TDK'da çocuğun tanımına bir bakalım:

"3. isim Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak."

Kalp şeklinde yetiştirilen karpuzu ya da farklı şekillerde yetiştirilen meyveleri görmüş müydünüz.? Gelişmekte olan bir varlığı hangi kalıba koyduğunuz karpuz örneğindeki gibi çok önemli.

Peki maruz bıraktığımız çocuklarımız izlediklerinde hangi şekle bürünecekler. Kimisi zombi olacak, kimisi en hızlı araba, kimisi en süslü bebek, kimisi de korkunç bir canavar, kimisiyse pofidik bir sünger. Ya da aynı anda hepsi birden...

Peki biz çocuklarımızı hangi kalıba koyuyoruz?

Uzmanlara göre en az 7 yaşına kadar çocukların kesinlikle hiçbir medya aracıyla muhatap olmaması gerekiyor. Bu hem ruhsal açıdan hem de alacağı radyasyona göre zayıf bünyesinden, hem de zihinsel gelişimine zarar vermesinden dolayı önemseniyor. Kimi ülkelerde ise bu durum uzmanların dışında devlet politikasına dahil edilmiş durumda.

Türkiye yapılan araştırmalara göre çocukların günlük TV izleme süresi 4 saat ve üstü olarak görülmektedir. Türkiye de yayın yapan 18 çocuk kanalı bulunuyor ve bunların sadece 7'si yerli. Yerli olan kanalları içinde ise yalnızca TRT Çocuk ülkemizde üretilen çizgi filmleri yayınıyor. Dolayısıyla ülkemizde 18 kanaldan 17'si yabancı kaynaklardan satın alınmış içerikleri yayınıyor. Bu arada hatırlatmak isterim ki bu sadece TV rakamları. Konu dijital içeriklere geldiğinde ise ortalık epey kaşıyor...

Görsel ve işitsel medyanın çocuklar üzerinde yarattığı zihinsel etkilerinin yanına bir de ideolojik etkileri düşünüldüğünde durumun önemi daha da artıyor.

Peki diğer sektörler bu pazara ne kadar hizmet ediyor?

Üretilen çizgi filmler beraberinde birçok sektöre de tema olarak destek veriyor. Nadir de olsa çok ilgi gören bir oyuncak bir çizgi filme dönüşebiliyor... Oyuncak sektörü son yıllarda tamamen görsel medya ile şekillenmeye başladı. Hâl böyle olunca pazarın her alanda genişletilerek ruhsal, kültürel istismardan sonra ekonomi istismarına da dönüşmesi kaçınılmaz oluyor. Son olarak bu furyaya bilgisayar ve mobil oyunlar da dahil oldu. Günlük ortalama telefona ek olarak televizyona da entegreli zaman harcayan çocuğun bu ortamlarda ayrı kaldığında da verilen içeriği yaşatabileceği, gösterilen rol modelin gerçek hayatta uygulayabileceği kahramanları da oluyor. Böylelikle verilen mesaj verilmekle kalmıyor oyuncağın alınmasıyla ev ödevi gibi uygulamaya da yansıtılmış oluyor. Haydi durumu biraz daha abartalım ve yanına dış macunu, dış fırçası, okul çantası, en yerli firmadan t-shirt'ü ne kadar varabilen geniş bir ürün yelpazesine taşıyalım.

Tüm bunları göz önüne aldığımızda çocuklarımızı kimin kalıbında ya da neyin kalıbına koyuyoruz?

Müslüman'ın Doğru Bilgi Kaynağına Erişim Sorumluluğu

Lâedri

“

Ey iman edenler!

***Bilmeden birilerine zarar verip de sonra yaptığınıza pişman olmamanız için,
yoldan çıkmışın biri size bir haber getirdiğinde doğruluğunu araştırın.***

Hucurât Suresi 6. Ayet

”

Araştırmak ve doğruyu bir süre sonra da olsa bulmak emeksiz bir biçimde elde edilip geri dönülmez pişmanlıklar yaşamaktan çok daha kolaydır. Kişi işin sonucunu elde ettiğinde, süreçteki zorlukları unuttur ve güzel olan sonucuna odaklanır. Bu nedenledir ki aşama aşama zorlaşsa da sonuca varmak, sonuca varmış olmak kişinin ödülüdür. Doğruyu bulma yolunda verilen emeğin güzelliği, hiçbir çaba sarf etmeden bilgi elde etmiş ve bu bilgiyle pişman olacağı işler yapmış insanlara sorumludur. Zira en iyi bilme, kaybetmenin eseridir.

Yıllar önce başlayan ve günümüzde de devam eden 'araştırmaz meraklılık' hali hem olmadık bilgilerin kişinin değerli zihninde yer etmesine hem de bu bilgiler ile yapmaması gereken işler yapmasına neden olur. Bu işler yeri gelir bir çocuğun tebessümlerine bir balta gibi iner yeri gelir Kâbe'yi yıkar gibi kırar bir kalbi. Kişi ise bazen ne yaptığını bile anlamadan elde etti yanlış habere itibar ederek geçirir ömrü hayatını. Evet doğru duyduunuz insan bir bilgiyle ziyan edebilir bütün ömrünü. Haberin verilme şekli, kişinin yaşı, verilen haber öyle algoritmalarla hazırlanır ki, bu insanın etrafında ve kendi içinde doğruyu gösterecek kimse veya hiçbir etken de yok ise artık yanlış bilgi kişide yer eder ve bu yer etme yıllar sürerse, doğru ile değiştirilmesi asırlar sürer.

Müslümanın en güzel özelliği olan dürüstlük İslam'ın ona emanet ettiği en önemli hazinedir. Bu güzel hazine beraberinde doğru bilgiye ulaşma sorumluluğu da getirir. Takdir edersiniz ki dürüst olmak kişinin diğer insanlara bilgi aktarımı yapması esnasında ortaya çıkan bir karakter özelliğidir. Elde olan bilgi gerekli araştırmalar yapılmadan kazanılmış yanlış bilgi ise kişinin bunu aktarması da bu yanlış bilginin yayılmasına neden olacak ve elbette dürüstlük de yerle bir olacaktır.

Bir yerden aldığı bilgiyle hayatını dizayn edenler veya bu bilgiyi yayıp hayatları etkileyenler iki şekilde gönül rahatlığıyla bu eylemlerde bulunabilirler. İlki bu bilgiyi verenle alakalıdır ki bu kişi sözüne güvenilir yani emin bir kimsedir. Sözün başında yer alan hiç şüphesiz bütün sözlerin başı Kur'an-ı Kerim'in ayetinden de anlaşılacağı üzere emin kimse Müslüman olandır. Müslüman sözüne güvenilir olmalıdır. İkinci durum ise kişinin kendisiyle alakalıdır ki bu kişi elde ettiği bilgiyi doğrulamak için araştırır ve emin olduğunda eyleme geçer.

El emin olarak anılan Peygamber Efendimiz bu vasfını henüz kendisine İslam'ın esasları vahyolunmadan kazanmış ve bir Müslümanın fitrat olarak dürüst olması gerektiğini bizlere göstermiştir. Dolayısıyla İslam kişiye dürüst olmayı emreder fakat bu özellik kişinin özünde olan İslam'la şereflenen bir durumdur. Yalan dilinde pelesenk olmuş bir kişinin bu dinin mensubu olması mümkün değildir. Zira İslam'ın insanlara armağan ettiği bilgileri ancak emin olan kimseler sahiplenip bilmeyen ve bilmemenin hüsrana uğrayan insanlara öğretebilir.

Haber verme, bilgi yayma eylemlerinde bulunmak için olması gereken ilk durum kişinin kendisiyle alakalıdır ve işte bu da dürüstlüktür dedik. Şimdi ikinci mümkünaımız olan elde edilen bilginin araştırılmasına geçelim. Araştırma "birtakım olguların ortaya çıkarılması için bilgilerin aranması ya da bu amaçla yapılan her türlü çalışmayı içeren incele-

me" olarak tanımlanabilir. Bu araştırma yolunda bize yardımcı olacak araçlar dinimize göre üç tanedir: Selim akıl, doğru haber ve salim duyular. İlki olan selim akıl ile kişi yanlış ve doğruyu ayırt eder ve kendisine gelen bilginin doğruluğunu Allah (c.c.) ona bahsettiği aklıyla keşfeder. İkinci durum ise dürüstlüğü bir uzantısı olan doğru haberdir ki kişi bir haberin doğruluğuna hiç araştırma yapmaksızın şüphesiz bu haberi ancak bir Müslüman kardeşinden duyduysa inanır. Üçüncü ve son kaynak ise salim duyulardır. Bu ifade bize herhangi bir etkenle kendisine ait özelliğini kaybetmemiş işitme, görme, koku alma, tatma ve dokunma duyularını anlatır. İşte bu duyuların insan için bu kadar değerli olmasının ve onu doğruya götürmesinin sebebi bu duyuların sağlamlığıdır.

Doğru bilgiye ulaşma sorumluluğunda bize yardımcı olacak ve yol gösterecek olan etkenleri böylece görmüş olduk. İşte tüm bunlar ışığında hayatımızı idame ettirecek olur isek doğru bilgiye kolayca ulaşacak hatta ulaşamasak bile en azından bunun için çaba sarf etmiş olacağız. Bu çabanın insanlar nezdinde bir değeri olmasa bile Rahmet-i Rahman katında değerlidir. Zira insanlar sonuç ile ilgilenirken Allah (c.c.) süreçle ilgilenir. Bu nedenledir ki bir Müslümanın doğru bilgiye ulaşmak için çabalaması ve bu çabası sonucunda yanlış bile olsa bir bilgiye ulaşması kafidir. Çabamız hayrola...

NAZİZMİN PROPAGANDA PRENSİPLERİ

OSMAN ZİNNUR AKSU

Joseph Goebbels >

Dr. Joseph Goebbels, ilginç bir karakter olmasının yanı sıra, Hitler'in Üçüncü Reich'inin propaganda Bakanıydı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çalışmaları özellikle ABD üniversitelerinin psikoloji bölümlerinde incelenme fırsatı bulunduğu için dünya onu bir propaganda ustası olarak tanıdı. Goebbels ise hayattayken bu tanınırlığının farkında değildi. Tıpkı Hitler gibi, eşiyile beraber, Üçüncü Reich'in nihai çöküşünden bir hafta önce, 1 Mayıs 1945'te intihar etti.

Savaşın sonra, ABD askerleri Goebbels tarafından daktilo edilen çok büyük bir günlük keşfetti. İçinde propaganda ilkeleri bulunan bu günlük, Louis Lochner tarafından 1948 yılında İngilizce'ye çevrildi. Leonard Doob'un 1950 tarihli makalesi, bu propaganda prensiplerini günlükten derleyerek ayrıntılarıyla açıklıyor. Bu yazıda, dergimizin bu ayki konusu olan manipülasyon ve propagandaya dair en öncül metin olan bu prensipleri Türkçeye çevirip istifadenize sunmak istedik.

Bu propaganda ilkelerini okurken, bunların savaş zamanında (İkinci Dünya Savaşı) uygulandığını ve başka türlü ortaya çıkmayan sorunları içerdiğini unutmayın. Uzun bir liste ama Goebbels topyekûn bir savaşın karmaşıklığıyla uğraşıyordu. Bunları okurken bazı ilkelerin genel olarak uygulanabilir olduğunu ve savaş zamanı ile sınırlı olmadığını fark edebilirsiniz. Bazılarıysa bugünün Türkiye'sinde yaşayan bizlere oldukça tanıdık gelebilir.

Goebbels'in zihniyetini anlamak için onun düşünme tarzını anlamamız gerekir. Goebbels, izleyicilerini etkilemek için psikolojik tekniklerin kullanılmasına sıkı sıkıya inanıyordu; hatta Berlin'deki ilk yıllarında akademik propaganda görüşünü bir kitaba yerleştirdi. Akademik propagandayı kullananların zamanlarını boşa harcadıklarını hissetti çünkü aldatma tartışılmamalı, sadece yapılmalıydı. Bütün bunlar, Hitler'in Mein Kampf'taki yazılarına uygundu: "Çünkü geniş kitlelere fikirlerini açıklama yeteneğine sahip olduğunu gösteren bir ajitatör her zaman bir psikolog olmalıdır."¹ Goebbels bu duyguyu tüm kalbiyle benimsedi ve kişisel bir yol haline getirdi.

Aşağıda çevirisini sunacağımız Goebbels'in propaganda metodlarını okurken bu prensiplerin Alman halkını Yahudileri gaz odasında yakmanın makul ve gerekli bir fikir olduğuna ikna edecek kadar güçlü ve farkındaliksız fikirler olduğunu düşünmemiz elzemdir. Öte yandan, Nazi yönetiminden neredeyse 100 yıl sonra, günümüz Türkiye'sinde bu metodları kimin ne şekilde kullanıyor olabileceğini de düşünmek şarttır. Bu prensipler, artık Goebbels ve ekibinin yaptığı gibi uçaklardan dağıtılan broşür ve bildirilerle değil; sosyal medya, televizyon ve gazeteler yoluyla her an ve her dakika evlerimizin içine saçılan bilgi yığınlarında gizlidir.

¹ Kavgam, s.244.

01. Propagandayı yapan kişi olaylar ve kamuoyunun duruşu hakkında istihbarat sahibi olmalıdır.
02. Propaganda tek bir otoriteden kontrol edilmeli ve yürütülmelidir.
03. Herhangi bir aksiyon alınmadan önce, bunun doğuracağı propagandist sonuçlar öngörülmalıdır.
04. Propaganda düşmanın politika ve aksiyonunu etkilemelidir.
05. Operasyonel, ortalığa saçılmış "bir miktar" bilgi propagandacının hizmetine sunulmalıdır.
06. Propagandanın algılanabilmesi için kamuoyunun ilgisini çekecek duyguları harekete geçirmesi ve popüler medya kanalları yoluyla yayılması gerekir.
07. Propaganda çıktısının doğru mu yanlış mı olacağını yalnızca kaynağın güvenilirliği dikte etmelidir.
08. Düşmanın yaptığı propagandanın amacı, içeriği ve etkinliği; düşmanın yaptığı ifşanın gücü ve etkileri ve halihazırda yürütülmekte olan propagandaların doğası, düşman propagandasının göz ardı mı yoksa ret mi edileceğini belirler.
09. Güvenilirlik, istihbarat ve olası etkileşimin gücü; propaganda malzemelelerinin sansürlenmesi gerekmediğini belirler.
10. Düşmanın propagandasından malzemeler; eğer düşmanın kendi kampanyasını baltalayacak veya bizim gücümüzü artıracaksa kullanılabilir.
11. Eğer beyaz propagandanın inanılırlığı azalır veya umulmadık etkilere gebe olduğu görülürse, kara propaganda kullanılır.
12. Prestijli liderler propagandayı ara sıra desteklemelidirler.
13. Propaganda akıllıca zamanlanmalıdır.
14. Propaganda, olayları ve kişileri uygun etiketlerle yaftalayıp bunun üzerinden yürütülmelidir.
15. Yurtiçi propaganda, gelecekte boşa çıkabilecek sahte umutlarla bezenmemelidir.
16. Yurtiçi propaganda, olabildiğince büyük endişe üretmelidir.
17. Endişeyi besleyen yurtiçi propaganda, yine de bir sinir ve öfke durumu hedeflememelidir. Oluşabilecek bu sinir halinin sonuçlarını iyi yönetmeli ve düşmana karşı kullanabilmelidir.
18. Propaganda, nefretin hedeflerini belirleyerek oluşan öfkeyi sürekli farklı yerlere kanalize edebilmelidir.
19. Propaganda, güçlü muhalifleri anında etkileyemez. Bunun yerine bir tür eylem veya oyalama stratejisi olarak görülmelidir.

— Goebbels'in zihnindeki propagandayı düzgün yapabilmek için propaganda çift taraflı çalışıyor olmalıydı. Yalnızca propagandayı yapanın etkileşimi sağladığı tek taraflı bir metottansa propagandaya maruz kalanın da rol aldığı interaktif bir yaklaşım daha ikna edici görünüyordu.

— Merkezileşme ve otoriteye saygı, Nazizmin diğer ilkeleriyle de örtüşür biçimde görülüyor.

— Merkezileşme ve otoriteye saygı, Nazizmin diğer ilkeleriyle de örtüşür biçimde görülüyor.

— Elbette yalan haberlerle algı üretimi ve kontrolü yapılabilir, ancak propagandanın daha güçlü olması için en azından bir miktar gerçekliği barındırması gerekir.

— Goebbels doğruyu söyler, düşmanlar yalan söyler.

— Nazi partisinin liderleri Berlin'in düşeceğini görsen ilk onlar kaçardı. Bunlar böyle ahlaksız adamlar.. E ama kaçmıyorlar? Demek ki savaşı kazanıyoruz.

Goebbels, propagandayla ilgili görüşlerini aslında meşhur 1934 Nürnberg Mitingi'nde şöyle özetliyor: "İyi propagandanın yalan söylemeye ihtiyacı yoktur, aslında hiç yalan söylemese de olur. Gerçeklerden korkmak için bir neden yok. İnsanların gerçeği kaldıramayacağına inanmak bir hatadır. Yapabilirler. İyi bir propaganda, insanların anlayacağı şekilde hakikati sunmaktan başka bir şey değildir."

Algı Girdabında Müslüman Hayatlar

Mahinur Özdemir

Bir gün arkadaşlarımızla veya tek başınıza keyifli bir şekilde oturmuş güzel havanın keyfini çıkarırken aniden kendini bilmez bir şahsın gelip "Burada ne işiniz var, siz ve sizin gibileri istemiyoruz. Gidin başka yerlere. Çok parkta oturmak istiyorsanız, Gaziosmanpaşa'ya gidip oturun." dediğini düşünün. "Durduk yere neden böyle bir şey düşünelim?" demek en doğal hakkımız. Ancak dünyada hadsiz ve ağız salyalı o kadar çok insan(!) var ki bu durumları aklımızda canlandırmaya ve böyle bir durumla karşı karşıya kaldığımızda ne yapacağımızı düşünmeye zorlanıyoruz. Yılda muhakkak birkaç kez böyle vaka yaşanıyor Türkiye'de. Benim sürekli söylediğim ve her seferinde de tekerrür eden olaylardan mütevellit fikrimin de arkasında olduğum bir söz var: Türkiye'nin kimlikte Müslüman olan ancak her seferinde İslam'a saldırmanın zeminini hazırlayan bazı seküler vatandaşları, Amerika veya Avrupa'nın ortalama bir gayrimüsliminden daha gavur ve İslam'a karşı daha cahildir. Bu cahillikleri onları her seferinde rezil ediyor olsa da bundan alır hale gelen birtakım Müslüman düşmanı tipler Nişantaşı'nın orta yerinde tesettürlü bir kıza saldıracak kadar aşağılık ve cüretkar olabiliyorlar. Yakın zamanda yaşanan tatsız ve sinir ucunu titreten bu olaydan yola çıkarak meselenin manipülasyon ve algısal boyutuna değinmeye çalışacağım.

Kin ve nefret söylemi, vicdan hürriyetine saldırı, fiziksel şiddet gibi birçok suçu aynı anda işleyen bu şahıs, tesettürlü arkadaşımıza içindeki hazımsızlığın ürünü olan pisliğini kusarken diyor ki; "Gaziosmanpaşa'ya gidin." Karşı tarafa nerede olması gerektiği hakkında bir talimat veriyor. Hangi vasıfla? Ben söyleyeyim vasfı: Algısal yobazlık. Çünkü seçtiği ilçe kendisinin muhtemelen küçük gördüğü ve başındaki örtüyü gördüğünde onun layık olduğunu düşündüğü bir yer. Bunu söylerken karşısındakıyla birlikte tüm Gaziosmanpaşa halkına hakaret ettiğinin de bal gibi farkında. Çünkü tüm nöronlarının birbiriyle küstüğü ve hiçbir şekilde iletişim halinde olmadığı beyinde Nişantaşı; Jean, mini etek, göbeği açık giyinen insanların giriş çıkış yapacağı bir kara parçası. E arkadaşımız da oraya vizesiz girdiyse böyle bir tepkiyle karşılaşması çok normal.

Bundan birkaç yıl önce başörtüsü takanların hademe veya temizlikçi olmasında bir sakınca yok diyerek kirli bilinçaltını gözler önüne seren şahıs gibi bu saldırganın da aynı bilinçaltına sahip olduğunu ve bu manipülasyon çalışmasının medya ve çeşitli iletişim araçlarıyla sürekli olarak yinlendiğini görüyoruz. Dizilerde veya şov programlarında cahil olarak gösterilen veya temizlik görevlisi olan kadın figürünün başına yarım yamalak takılmış bir örtüyle gösterilmesine hepimiz şahit olmuşuzdur. Ya da kendi tesettür nefretini örtbas etmeye çalışırken "Benim annem de geleneksel olarak başörtüsü takıyor." diyerek olayın sanki Kuran veya İslam ile hiçbir ilgisi yokmuş da sadece bir alışkanlık nispetinde gösterilen davranış biçimiymiş gibi basite indirgenmeye çalışılması da bir başka çakallık.

Tesettür meselesine ve Müslümanlara olan cahilce davranışlar karşısında seküler ağızların olayı basit bir "özgürlük" çerçevesine indirmesi bizim için yeterli değildir. Çünkü bizim özgürlük anlayışımız istediğimizi yapmak veya giymek değil, Allah'ın koyduğu ölçüleri uygulamak ve meşruiyetini kazandırmaktır. Yani bir kişiye kırmızı giydi diye saldırmak kişiye ve hürriyetine saldırmaktır ancak bir insana tesettürlü diye ambargo uygulamaya çalışmak Allah'a savaş açmak ve sonrasında hürriyete saldırmaktır.

Oyuncuların birinin “Bez parçası yüzünden neden birbirimizi kırıyoruz, bırakın isteyen istediğini giysin.” minvalinde bir sözü vardı. Duyduğum zaman neye uğradığımı şaşırılmışım. Herhangi birisi bunu duyunca “Ay ne kadar duyarlı ve özgürlükçü bir birey.” diyebilir. Ancak bilinçli ve ne yaptığının farkında olan bir Müslümanın bu cümleden hoşnut olabilmesi için aklını yitirmiş olması gerekir. İşte bu cümle tam olarak “manipülasyon” ürünü bir cümledir. Bakıldığında anlayış gibi duran, daha yakından bakıldığında ise cehalet, aşağılama, yok sayma, değersizleştirme kokan bu söz üstümüzde oluşturulmaya çalışılan bakış açılarından yalnızca bir tanesi. Başımızdaki örtüye bakışımız tekstil ürünü olması değil, Allah’ın ayeti olmasıyla ilgilidir.

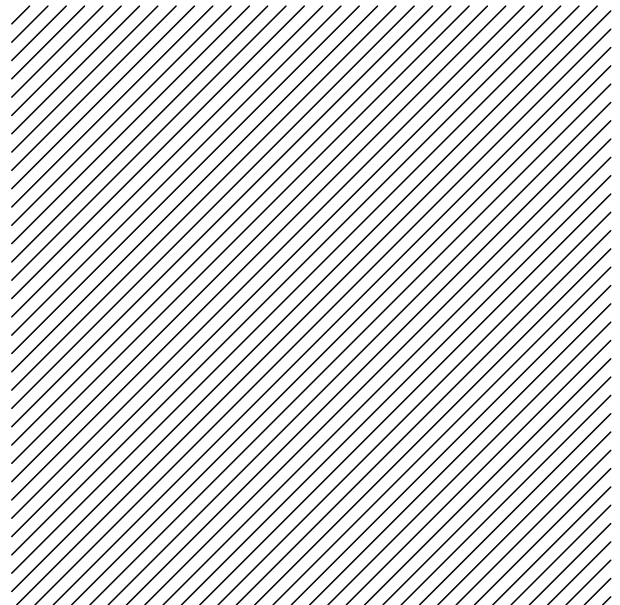
Yine bir başka mesele; Müslümanca yaşayan hiç kimseye parayı yakıştıramama sendromu. Çok enteresandır ki ortalamanın biraz üstü geliri olan birçok tesettürlü kadına karşı yapılan karalama kampanyaları kan dondurucu seviyede. Başında örtüsü, altında arabası olan ve bunu hakkıyla elde eden birisine utanmazca iftira atarak “Vergilerim...” diyen ciddi seviyede şizofren bir kitle var. Burada da oluşturulmaya çalışılan algıyı hemen söyleyelim: Birincisi başörtüyü parti simgesi haline getirerek tüm Müslümanları zan altında bırakmak ve toplumda ayrımcılığı artırmak, ikincisi “Bakın bunlar kapalı falan ama aynı zamanda da parayı götürüyorlar.” algısını yaygınlaştırarak İslam’a ve Müslümanlara olan güveni zedelemek. Bunları söylerken de şahıs olarak kimseyi savunmuyorum ve eleştirmiyorum. Bir insanın tesettürlü veya beş vakit namazında olması kimseyi dört dörtlük yapmaz lakin kim olursa olsun elinde delil olmadan bir insana hırsız muamelesi yapmak da en hafif tabiri ile adildir.

Üzücü olan da şu ki burada İslami değerlere tabi olup hayatını bu şekilde sürdüren insanları ifade etmek için Müslüman kelimesini kullanıyorum. Oysa baktığımız zaman ülkenin çoğu teoride zaten Müslüman. Namazını kılmayan, orucunu tutmayan, tesettürlü olmayan insanlar da tabi ki Müslüman ancak ben tercih gereği bu yazımda İslam’a uygun yaşayan kişileri Müslüman diye nitelendirmek istedim. Çünkü muhafazakar, dindar, müte-deyyin gibi kelimelerin hiçbiri Müslüman kelimesi kadar doğru ve yeterli değil. Bizler sağ, sol, seküler,

muhafazakar ayrımlarına o kadar alışmışız ki sanki seküler bir insanın günahı normal de muhafazakar diye nitelendirilen bir insanın günahı normal değilmiş gibi algılıyoruz... Kafalara şunu sokmak gerekiyor: Bir insan nasıl bir yaşantıya sahip olursa olsun, kendisini Müslümanım diye tanımlıyorsa bu şekilde yaşamakla mesuldür. Namaz tesettürlü bir kadına ne kadar farz ise mini etek giyen bir kadına da o kadar farzdır. Haram, namaz kılan bir erkeğe ne kadar haramsa alkol kullanan bir erkeğe de o kadar haramdır. Bir kişi tesettüre girerek yapması gerekeni yapmıştır. Bunu yapmayan bir kişi kendisinde hak görerek diğer günahları meşrulaştıramaz ve sanki tüm ayetler tesettürlü kadınlara inmiş gibi bir tutum sergileyemez. İşte sekülerleştirilmeye çalışılan Müslüman Türk toplumu ne yazık ki öyle bir algı girdabına sokulmuş ki kurtarabilene helal olsun.

Daha düne kadar okullara yakıştırılmayan Müslüman kadın profili bugün Nişantaşı’na yakıştırılmıyor. Temizlik görevlisine yakıştırılan başörtü bir hakime yakıştırılmıyor. Çünkü İslam’a dair ne varsa onu küçük görüyorlar. Cehaletlerine popüler yaşam tarzını maske yapıp kendilerine “modern” diyorlar. Küflenmiş algılarına birisi dur dediği zamansa kudurmuş köpek gibi ya havlıyorlar ya da ısırılmaya kalkıyorlar. Bizlerse sadece gülüyoruz.

Film Tahlili

Filmin Adı : **Fokus**

Yönetmeni : Glenn Ficarra ve John Requa

Yapım Yılı : 2015

Türü : Gerilim, Romantik, Komedi

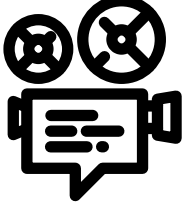
Süresi : 1 Saat 45 Dakika

Imdb : 6.6

SENİN Mİ KARARIN?

ESRA BÜYÜKDENİZ

Film Tahlili

SENİN Mİ KARARIN?

ESRA BÜYÜKDENİZ

Filmin Adı : **Fokus**

Yönetmeni : Glenn Ficarra ve John Requa

Yapım Yılı : 2015

Türü : Gerilim, Romantik, Komedi

Süresi : 1 Saat 45 Dakika

İmdb : 6.6

Fransızca kökenli manipülasyon kelimesi Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlük 'ünde yönlendirme ve de seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme olarak tanımlanmaktadır. Manipülasyon genellikle reklamcılık, pazarlama ve siyaset gibi alanlarda kullanılan bir yöntem olsa da günlük hayatta, kişisel tercihleri yönlendirmede ve insan ilişkilerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Farklı yöntemlerle gerçekleşmesi mümkün olan manipüle etme/edilme durumu, bir anlamda gücü elinde bulunduran ya da durum özelinde avantajlı konumda olan tarafın karşısındakinin düşünce, kanaat ve eylemleri üzerinde hakimiyet kurması sonucunu gerçekleştirir. Genellikle duygusal yöntemlerle yapılan manipülasyon; kimi zaman provokasyon, kimi zaman aşağılama, kimi zaman ego destekleyici, kimi zaman beyin yıkama, kimi zaman da zaaflardan yararlanma olarak gerçekleştirilir.

Film üzerinden işlenecek olan Manipülasyon konusunun ilk örneği; filmin yaklaşık otuzuncu dakikasında ikilinin futbol maçı izlemek için gittiği tribünde, seyirciler üzerine bahis oynamaya başlamasının üzerine yaşanır. Arka sıralarda oturan ve ikili arasındaki bahislere kulak kabartmakla kalmayıp bahislerine katılan Liyuan (BD Wong) ile Nicky arasında bahis miktarı gittikçe artan bir mücadele başlar. Nicky kaybettikçe hırslanarak, Liyuan kazandıkça zevk alarak tekrar tekrar bahse girerler. Yaptıkları büyük dolandırıcılıktan kazanmış oldukları bütün parayla bir bahse giren Nicky, Liyuan'ın bütün futbol oyuncularından bir tanesinin numarasını seçmesini ve de Jess'in onun seçtiği bu oyuncuyu tahmin etmesini teklif eder. Bu büyük bir kumardır. Liyuan dürbünle oyuncular arasından bir numara ve oyuncuyu seçer. Jess de ardından Liyuan'ın seçmiş olduğu bu oyuncuyu tahmin etmeye çalışır. Ancak Jess nasıl yapacağını bilmediği şekilde dürbünle sahaya bakarken oyuncular arasında dolandırıcı takımlarından bir arkadaşlarının forma giyinmiş olarak oyuncular arasında yer aldığını fark eder, bir dolandırıcılık söz konusu olduğunu anlar, numarayı söyler ve Liyuan tahmini karşısında çok şaşırır ve çok etkilenir. Nicky girmiş olduğu bahsi kazanmış, parasını ikiye katlamıştır.

1 Türk Dil Kurumu resmi web sitesi

<manipülasyon ne demek TDK Sözlük Anlamı (sozluk.gov.tr)>

Peki bu nasıl gerçekleşmiştir?

Her şeyden habersiz Jess çok şaşırılmış bir halde Nicky'e bunun nasıl yaptığını sorar ve Nicky kurguladığı yöntemi ve süreci anlatır. Liyuan'ın efsanevi bir kumarbaz olduğunu ve her şeye bahse girdiğini ve ne olursa her zaman büyük bahislerin döndüğünü bu nedenle de mükemmel bir kurban olduğunu söyleyen Nicky, Jess'in "Kimi seçeceğini nereden biliyordun peki?" sorusuna cevaben: Bilinçaltının bu kararı verebilmesi için tüm seyahati boyunca "55" rakamı üzerinden iyi gizlenmiş ve fakat göze çarpan bir mesaj bombardımanına maruz bırakıldığını flashback yönetimi ile tek tek anlatır. Gün boyunca kendi istedikleri sayıyı seçmeleri için bilinçaltına çeşitli mesajlar iletmışlerdir. Bindığı asansörden, lobiye, kapı görevlisinin yakasındaki broştan, stadyuma giderken geçtiği yola kadar bir sürü uyarıcı yerleştirerek fark etmeksizin Liyuan'ı etki altında bırakmışlardır. Formayı giyen takım arkadaşları da kamyon üstündeki reklamda ve trafikte kavga ederken gördüğü fakat anlamlandıramayacağı ipuçlarıdır. Gün boyu dinlediği ve de Nicky ile bahis oynarken arka fonda çalan şarkıda da seçeceği oyuncu numarası bilinçdışı olarak empoze edilmektedir. Yani Liyuan'ın baktığı, dinlediği, geçtiği her yer telkinlerle doludur. Bu nedenle dürbünü alıp sahaya baktığında 55 numaralı oyuncu, ona tanıdık gelecek ve de aklının içindeki bir ses ona işte bu diyecekti. O bunu bir sezgi olarak düşünecek ve o sayıyı seçecekti.

Manipüle etmek istediği adamı gün boyu kendisinin seçmesini istediği numaraya yönlendiren usta dolandırıcı amacına ulaşmıştır. Kurban ise kendisine kurulan kumpasta, istenilen numarayı seçmesi için farkında dahi olmadan bütün gün bilinçdışı bir şekilde aynı sayıya yönlendirildiğinin farkında dahi değildir. Yüzde yüz garantili olmasa da yüksek oranda başarıya ulaşan bu tekniğe aslında hepimiz günlük hayatlarımızda maruz kalmıyor muyuz? Sosyal medya karşısında neredeyse savunmasız kullanıcılar olarak, Nicky karşısındaki Liyuan konumunda yer aldığımız söylenebilir. Medya bizlere tüketmemizi, dinlememizi, okumamızı, düşünmemizi istediği her şeyi reklamlar vasıtasıyla bilinçaltımıza sunmaktadır. Kişi günlük hayatta kendi seçimlerini yaptığını düşünse de günün sonunda medya tarafından gün boyu bilinçaltına işlenenlerle filmde denildiği gibi "unconsciously" yani bilinçsizce aslında kendine sunulanları tercih eder. Sonuç olarak, manipülasyonun sözlük anlamındaki yönlendirme gerçekleşmiş olur.

Manipülasyonun farklı yöntemlerle yapıldığından yukarıda bahsedilmişti, filmde değineceğimiz ikinci sahne de kişisel ilişkilerde karşılaşılan bir manipülasyon yöntemidir. Üç yıl sonra karşılaştıklarında, Nicky araba yarışlarında araçlar için program tasarlayan biri için çalışmaktadır. Rakiplere yanlış program satın onların yenilmesi için uğraşacaktır. Ancak çalıştığı adamın Jess ile birlikte olduğunu öğrenince olaylar beklenmedik şekilde yön alır ve hem Jess'i tekrar elde etmek hem de daha fazla para kazanmak ve işverenini her alanda alt etmek için programın aslını ele geçi-rip farklı rakiplere satmak ister. Programın aslını ele geçirmek için ise tabii ki Jess'i kullanacaktır.

Kaçmaya çalışırken çalıştığı adama yakalanan Nicky programı çalmak için Jess'i kullandığını itiraf eder ve insanların sana güvenmesini sağlamanın bir bilim olduğunu söyleyerek bunu nasıl başardığını anlatır. Özellikle kadınların duygularının onlarla bağlantıya geçmenin yolu olduğunu ve duygularını yoğun yaşadıklarını söyler -ki bu da onları manipüle edilmeye daha açık hale getirir-. Bir geçmişe sahip olmanın, tanıdık bir dostun devreye girmesinin onunla bağlantıya geçmeyi ve de duygularını açmasını sağladığından bahseder. Etkisiz hale gelen kurban yine "unconsciously" olarak mimik ve jestlerini kullanmaya başlar ki bu da karşısındaki ile senkronize olduğu anlamına gelir. Sosyologlar tarafından buna "Gauchais Reaction" ismi verildiğini belirtir. Karşısındaki insanın sözlü olmayan eylemlerini yani jest ve mimiklerini taklit etmek şeklinde özetleyebileceğimiz Gauchais Tepkisi, kasıtlı değil bilinçsizcedir. Sağlanan bu senkronizasyona ek olarak ufak bir jest, küçük bir hediye karşısındaki ile yaklaşmayı artırır; ki bu da hem hedefe yönlendirmeyi hem de amaca ulaşmayı sağlar. Bu sahne, birinci örnekteki yönlendirme tekniğinden farklı olarak kişisel ilişkileri, duyguları ve zaafı kullanarak manipüle etmenin bir örneğidir.

Bireysel ilişkilerde kişinin karşısındakine duyduğu yakınlık, sevgi, içinde bulunduğu ruh hali, zayıf noktaları kendisini manipülasyona daha açık hale getirir. Bu durumda kişinin durumları tarafsız ve adil bir değerlendirme yapmasını zorlaştırır ve yönlendirilmeye daha açık hale getirir. Bahsi geçen ilk örnek reklamcılık ve pazarlama gibi büyük endüstriyel alanlarda kullanılırken; bu ikinci örneğe, bireysel ilişkilere dayalı bir yöntemdir. Sonuç olarak, kişilerin farklı alanlarda ve ilişki türlerinde manipüle edilmeye açık halde oldukları anlaşılmaktadır. Bu manipülatif etkenleri fark etmek ise her zaman kolay değildir. İçinde bulunan şartlara bağlı olarak değişiklik gösterecektir.

Bir dolandırıcının duygusal ilişkisini temel olarak farklı hile tekniklerini ve manipülasyon yöntemlerini izleme fırsatını sunan Focus seyirciye keyifli birkaç saat sunmaktadır.

Sahici Sahtelik yahut Esaslı İşlerle İşimiz Olmaz

Numan Karabudak

Düşünüyordu yine, sırtüstü uzanmıştı. Aklını kurcalayan, insana dokunan, insanla, insanın yazgısıyla bitişik olan bazı şeyler vardı, uyuyamıyordu. Son zamanlarda iyiden iyiye farkına varıyordu yaşananların. Niçin'ini anlamaya bu kez çok yaklaşmıştı yahut öyle sanıyordu. Herhalde artık esaslı duygulara sığdırmaya çalıştığı onca esaslı olmayan şeylerin, asıl yerlerine iade edilmelerinin gerekliliğini kavriyordu. İnsanı, onu var eden özelliklerini ya da sonradan bir başkası olmasına sebep olan nedenleri düşünüyordu. İnsanların özünde kendilerine karşı hep iyi olanı, ahlaklı olanı, temiz olanı bekleediklerini; ancak başkalarına karşı böyle bir tutum içerisinde olmadıklarını gördükçe kafasına takılıp duran o can sıkıcı sorular bir bir cevapını bulmaya başlıyordu ya da bir ümit doğumuydu bu.

Soruyordu kendi kendine. Esaslı olmayan amaçlara nasıl oluyordu da esaslı olan şeyler vasıta kılınıyordu? Örneğin sevmek işi soylu bir gönül eylemiydi. İnsanlar birçok menfaati elde edebilmek için sevgi cümleleri kurmak, sevgi gösterileri yapmak suretiyle sahici olmayan işlerine sahiplikleri alet edebiliyorlardı. Hiç öyle hissedilmesi bile sırf maksadı hasıl edebilmek pahasına sahte bir "seni seviyorum" denilebiliyordu. Sahte bir "seni seviyorum". Sevmek, özü itibariyle sahte bir eylem değil, olamazdı da. Ancak yalan, gerçeğini sah-

tesinden ayırt edilemeyecek ustalıkta iş tutanlar için bize sahtelikleri gerçek-miş gibi gösterebiliyordu. Yalan, gerçek olan eylemin sonucunu değil, yalancının kişisel menfaatini elde edebilmek adına, gerçek olanı kullanarak gerçek olmayanın örtbas edilmesine vasıta kılınan şeydi. İnsan yalan söylerken dahi gerçek olana muhtaçtı. Gerçek olan şey kullanılmadan yalan söylenemezdi. Bu da bize hayatın, özünde tam anlamıyla gerçeklerle yaşanabileceğini, yalanın insan yaşamında inşa edici bir değerinin olmadığını göstermesi bakımından önemliydi. Yalancıların dahi gerçeklere muhtaç olduğu bir durumda asıl olanın gerçek olduğunu ispatlayabilmek için başka delil gerekmezdi.

Yine tefekkürde dalmıştı. İnsan yaşamına değen her ne varsa enine boyuna irdelemek istiyordu. Anlamak, neliğini, nasıllığını kavramak arzusundaydı. İnsanı insan olmaktan önce, insan oluş evresinde, insan olunca ve insan kalma serüveninde bilmek, tanımak, anlamak işine soyunmuştu. Doğrusu netameli bir işti bu, farkındaydı. Ancak kendi varlığını tanımak, diğer tüm varlıkların içerisindeki yerini anlamak, en özelden en genele doğru bir açılımla kainat ile ilişkisini kurabilmek ve bir özne olarak yaşamı değerli kılmak adına, soylu bir çileye doğru çıkmak üzereydi yolu, bunun için huzurluydu.

İnsanın, yaşamı boyunca zorunlu yahut isteğe bağlı olarak kurduğu sayısız bağ ve ilişkiler ağını düşünüyordu. Maksudı insanları mahkum etmek suretiyle kendi nefsinin temize çıkarmak değildi elbet. Sadece kendi yerini tespit etmek, her anı değiştirmekle illeli şu fani yaşamı, mahdut vakitler içerisinde sayısız hatıralar biriktirdiği ademoğullarını biraz olsun anlamaktı isteği. Eğer böyle yapmasa bir sahtelikler dünyasında gerçeği aramak suçunu nasıl taşıyacaktı üzerinde? Nasıl “nasılsınız” diyecekti insanlara, hal hatır soracaktı “sahteden”. Bir insan bütün ömründe olmayan şeyleri varmış gibi “düşleyerek” nasıl yaşayabilecekti?

Eş, dost, ahbab... Hakikatleri bilinmeksiz, sevmek işi olmaksızın hangi anlama matuf olarak var olduğu idrak edilmeksizin, aslında her biri ayrı ayrı sahtelikler barındıran birer aldatmacadır yaşadıklarımız. Hakkı verilmeksizin, gereği ifa edilmeksizin yaşanması muhal olan duygulardır her birinin icap ettirdiği. Ya girmemeli altına böylesine gerçek olan yüklerin ya da gerçek olanı kılıf yaparak sahtelikleri gizlememeli. Allah'ın gerçek olarak yarattığına sahte olanı iliştiirmek ihanetini etmemeli. Özü esaslı bir sahicilik barındıran insan ruhuna sahtelik pasını değdirmemeli. Varsın yalnız başına, soğuk kış günlerinde soylu bir ölümle veda etsin yaşama sevgiler. Isınmak-

tansa sahte sıcaklıklarda, yeğdir soylu üşümeleler. Varsın sahte duygularla coşmasın gönüller, sahici bir sükunetle birlikte Allah'tan bir ihsan olan asil yalnızlık yeğdir.

Sonra bir an duraksadı. Başını sağa sola şöyle bir asilce salladı. Kaşlarını çatı ve hayır, istediğim bu değil, dedi. İsterim ki ademoglu sevsin birbirini. Girmesin aralarına kin ve düşmanlık. İsterim ki tutulsun Allah'ın kopmak bilmez ipi, kenetlensin sahici bağlarla müminlerin gönülleri. Ödensin kardeş olmanın asil bedeli, yaşamaktansa aldatıcı birliktelikleri. Üstelik daha ağırdır onun bedeli. Ayrılık, acı, kan, göz yaşı ve hüzün seli. Doğsun güneş aziz beldelere, düşün sevginin cemresi çorak gönüllere. Hakikat yurduna giderken hızla hem de, bilinsin ki fayda yok sahtelikten, tek çıkar yol sarılmaktır hakikate, diye de mırıldanarak sözlerine bir süreliğine ara verdi. Biraz olsun huzur bulmuştu bu defa. Ancak henüz sefer bitmemişti, biliyordu. O yüzden erken sevinmek yok diyordu. Büyük Sevinç gününü görmeyen, yol bitmez diyordu. Ve aziz dostlara selam ediyordu... Sahici dostlara, layıkıyla sevenlere selam ediyordu.

Selam ve dua ile aziz dost...

Tek Kişilik Dev Kadro

Nagehan Elif Akyag

Bazen aslında tam olarak ne olduğunu bilmediğimiz bir his çöker içimize. Hüzünle karışık, bizi mahzunlaştıran bir hale gireriz. Daha sonra da belirsizliğe tahammül edemeyen bünyemiz ona bazen yalnızlık der. Türk Dil Kurumu yanında ve etrafında birilerinin olmama hali olarak tanımlasa da biz bunu fiziksel varlıktan ziyade ruhumuzun yalnızlığı olarak daha sık ifade ediyoruz. Fiziksel ve somut olarak yalnız olmadığımız halde bize bunu hissettiren ne oluyor peki? Buna verilebilecek o kadar çok yanıt var ki herkes farklı bir yanıt verse neredeyse yeridir. Fakat en sık dillendirilenler, reddedilmişlik hissi, bir grup ya da grup ruhu varsa gruptan kopma ya da uzaklaşmışlık hissi, içsel süreçleri, bilhassa duyguları, paylaşacak anlatacak kimse bulamama durumu ve aileden ya da romantik ilişkiden uzak kalma durumu. Bunlar tabii ki arttırılabilir fakat bu bahsedilen örnekler bireylerin tecrübeleri ile çeşitlendirilebilir bir sebep olarak karşımıza çıkabilir.

Bir de yalnızlık olarak adlandırdığımız his bize geldiğinde yaptığımız hiç konuşmalar var. O iç konuşmaların bir ritmi var ki insanı bazen gerçekten yoruyor. Bu his geldiğinde kişilerin kendisini “çocuk” gibi büyümemiş olarak algılaması ya da direkt bu hissini gelmesini kendisine affettiği bir güçsüzlük ile anlamlandırma durumları görülebilir. Ayrıca bu hissini sadece kendisine geldiğine ya da problemlili olduğu için kendisine geldiğine inandırmaya çalışan bir içses de mevcuttur. Hüzün gibi yaşaması birazcık zorlayıcı olabilen bir his ile kendisini hissettiren yalnızlık yeterince duygu yoğunluğu yüklerken bir de bu düşünceler insanı kemirerek daha da yorabilir.

Bu noktada sizlere bu duygudan kurtulmak ya da bu duygunun üstesinden gelmek gibi tavsiyeler vermeyeceğiz. Zira bu his özellikle de genç yetişkinlik döneminde her insanın yaşayabileceği bir histir. Bizim burada yapabileceğimiz şey biraz daha bu yalnızlık hissini sizlere tanıtmak ve yalnızlık ile birlikte gelen düşünceleri yeniden çerçevelendirmek ki yaşadığımız bu insani süreç bizde ıstıraba dönüşmesin.

Bu noktada düzeltme ihtiyacı duyduğumuz ilk olgu herkesin ama herkesin bu yalnızlık hissine kapılması. Yani aslında kendinizi yalnız hissederken bile yalnız değilsiniz. Ayrıca, çok insancıl ve yaygın görülen bu duygudurum sizi güçsüz yapmaz, evet öyle hissediyor olabilirsiniz ama bu büyük çoğunlukla bir yanılsamadır. Ve son olarak bu hissiyat size bir hatanız ya da kusurunuz olduğu için değil, sadece insan olmanızın doğası gereği bazen sık bazen seyrek sizi ziyaret ediyor.

Üzerimize çöken mahzunluk ile bu hissiyata sebep ararken yukarıda bahsettiğimiz gibi reddedilmiş gruptan kopmuş ya da aile/romantik ilişkiden uzak kalma gibi gerekçeler bulabiliyoruz. Çoğu zaman biraz daha yalnızlıktan sıyrılmış bir ruh haline

geldiğimizde bu düşüncelerimizde haksız olduğumuzu gözlemleyebiliyoruz zira o mahzunluk hali bizi biraz daha kırılğan hale getirebilir. O zaman şunu yeniden hatırlatalım; bazı duyguların sizi ziyaret etmesi için ortada sebep olmasına gerek yoktur, bazen sadece düşünceleriniz bazen sadece yorumlarınız bazen de yorgun düşen ihtiyaçları tam karşılanmamış bünyeniz buna sebep olabilir. Hangi koşulda olursa olsun yaşadığımız bu duyguyu ıstırap haline getirmemeniz için bazı ipuçları verebiliriz. Öncelikle ileride bu duygu ile karşılaştığımızda daha kolay tanıyabilmemiz için son zamanlarda kendinizi yalnız hissettiğiniz bir anı bulmanızı istiyoruz. O an neler hissettiniz, hangi duygu size eşlik etti bedeninizde herhangi bir farklılık hissettiniz mi, aklınızdan neler geçiyordu? Bu sorulara vereceğiniz yanıtlar ileride karşılaştığımız yalnızlığı daha kolay teşhis etmenize sağlayabilir. Yalnızlık geldiği anda fark etmek şu sebeple önemli, geldiğinde onu tanıyıp birlikte getirdiklerinin ne kadarının gerçek ne kadarının

zihnimizin bize bir oyunu olduğunu daha kolay ayırt edebilmek için. Böylece en insani olan duygularımızdan birini kendimizi daha az örseleyerek yaşayabiliriz. Bunu şöyle de örnekleyebiliriz, farzedin ki bir sürü pasta börek hazırladınız ve neredeyse bütün mahalle bundan haberdar olup çatkapı evinize geliyor. Eğer mahalle eşrafını tanımiyorsanız, insanların huyunu suyunu bilmiyorsanız evinize gelen her yeni kişi sizin için ne yapacağı belli olmayan bir kara kutu gibidir ve bu en ufak terslikte bile sizi fazlasıyla gerebilir. Fakat eğer mahallenizde komşularınızı tanıyorsanız hangi komşunuzun hangi noktalarda size yardımcı olabileceğini hangi noktalarda sizi zorlayabileceğini bilirsiniz ve bütün bir akşam boyunca olası aksilikler sizde olması gerekenden fazla bir yankı uyandırmaz. Zira siz mental olarak buna hazırsınızdır.

Kaygı, korku, umuttan sonra mahallenizdeki bir diğer komşu olan yalnızlığı da size bir nebze tanıtmak istedik. Diğerlerinde geçerli olduğu gibi yalnızlıkta da duygunun işlevinin aklınıza gelmesini istiyoruz. Bu yalnızlık hissi geldiğinde, size bir şey mi hatırlatmak istiyor yoksa sadece manipüle etmek istiyor bunun farkına varmaya çalışın. Olası manipülasyonlardan, kendinizi örseleyecek yorumlardan böylece daha çok sıyrılabilirsiniz. Unutmayın, duygular gelir sizi ziyaret eder ve gider; fakat önemli olan sizde gerçeği yansıtmayan ve yaşamımızı ıstırap haline getiren bir role bürünmesi. Yalnızlık özelinde kendinize sormanızı istediğimiz bir soru; tek başıma kalıp kendimi dinlemeye ihtiyacım var mı? Belki de bu ihtiyacınız kendisini belli etmek istiyordur. Kendinize kendinize kalmaya ihtiyacımıza kulak verin. Her şeyde olduğu gibi insan ilişkileri kendinizle olan ilişkinizde de dengeli olmaya çalışın. Bireysellik ve kalabalık arasında tek taraflı değil, kendinize de vakit ayırdığınız dengeli bir tutumunuz olması dileğiyle.

YEMEN

MERVE KESENCİ

“Şehre bombalar yağdı!”

Bu bir şehirdense bir ülke için de geçerli olabiliyor bazen... YEMEN...

Dört buçuk saat sonra ulaştığımız o garip sokaklar. Uçağın sıkıcılığını peçeteye notlar yazarak atlatmaya çalışırken biz, Yemenliler alkol tüketiminde bir birleriyle yarışıyorlardı. Bir İslam devletine mensup insanların bu tavrına şaşır-mamız, orada içki satım ve kullanımının katı bir şekilde yasak olduğunu öğren-dikten sonra başlamıştı. Adamlar da ayakları topraktan çok yukarda onları kim-senin görmeyeceği bir yerde! İçiyorlardı... İçsinlerdi...

Sonunda inmiştik, otobüs terminalini aratmayan ufak bir havaalanına.-ki hatırlatalım burası yemenin başkenti Sana'a- tavandan sarı büyük ekran bir televizyon sarkıyor, ortalık tuvalet kokuyor, tenleri koyu görevliler hiçbir şeyle il-gilenmiyor ama nasılsa prosedürler bir şekilde halloluyordu.

Dışarıya çıktığımızda bizi karşılayan iki adamla birlikte gecenin bir yarısı-nda yollara koyulmuştuk. “Elektrik yok!” denilenin aksine sokaklar ışıl ışıldı. İnsanın bir şehirde sokak lambalarının yanıyor oluşuna sevinmesi diye bir şey vardı. Bu sevinci bir saat sonra elektrikler kesilene kadar yaşadık. Ve sokakları gündüz gözüyle görene kadar...

Yurt yaklaşık on katlı beyaz taştan bir bina. Burada evlerin yapıları kah-verengi ya da beyaz. Yani mecburen taştan. Ve eşyaların neredeyse tamamı saf ahşaptan. Bu da görünümü oldukça eski ve güzel kılan bir yanı. Ev eşyalarının büyük bir kısmı zemine yerleştirebilir türden. Koltuk yerine yer minderleri gibi. Kim bilir insanların mütevaziliği yere yakın oluşlarından kaynaklanıyor olabilir. Belki tembellikleri de... En güzel tarafı yere yakınlar arasında pencereler de var. Pencereleri seviyorum buraninkiler bir başka. Tepesi oval kendisi büyük mer-meri geniş. Önüne oturma geceleri sabahlamalık gökyüzüne yakın olmalı... Ama kimse camdan bakmıyor, bir halı silkeleyen, çamaşır asan, çocuğuna cam-dan bağırın bile yok ne yapıyor bunlar evlerinde bilmiyorum. Ama dışarıyla bağlantılarını pencerelerle sağlamadıkları kesin.

Okula gittik bizim değil erkeklerinmiş. Oysa bu ayrıma en çok karşı çı-kanlardan biriydim. Biraz sohbetten sonra kendi okulumuza gittik anlamadı-ğım bir literatüre “neam” deyip simsiyah yerlere oturmuş güzel kızların arasın-dan ayrıldık. Odam... düzenin beni bırakmayışı huzur veriyor. Pencerenin man-zarası güzel değil o kirli dağınık sokakları ve sanayi mahallesi dediğim yerlere

bakıyor. Burada her yer böyle, sanayi gibi işte. Ama pencere önünde oturuyor olmak güzel. Öylece geceyi bekliyorum. Karanlık olduğunda buralar tıpkı bir şehir gibi gözüktüyor. Sırf bu yüzden bile daha çok sevebilirim geceleri.

Dışarıya çıkıyoruz, sorunca kim-senin bilmediği ya da aslında bizim an-lamadığımız kırık dökük yollarda ilerli-yoruz. Sadece ana caddelerinde asfaltın olduğu, hiçbir trafik lambası olmadığı halde felç olmayan arabaların geçtiği, ne-redeyse tamamı lüks araçların içindeki umursamaz yüzlerin ve ağızları ‘kat’ dan dolayı yemyeşil olmuş elbise giyen adamları gözlemliyoruz bol bol...

Erkeklerin %90’ı ‘kat’ denilen uyarıcı bir madde kullanıyor. Yeşil ufak yapraklardan oluşuyor ve tadı çimene benziyor. Burada meşru ve sırf bu yüz-den kuraklık var, kat ağaçlarının ekimi yüzünden kahve ticareti bitme seviyesi-ne gelmiş durumda. Öğleden sonra yere oturuyor yaslanacak bir yer bulup çiğ-nemeye başlıyor. Sırf kat için kurulan meclisler bile var. Resmi mekan anlayışı olmadığı için her yerde rahatlıkla kulla-nılıyor.

Kadınlar peçeli ve etekleri yerle-re dökülen (süpüren) siyah kıyafetler gi-yiyorlar ama hala bütün sokaklar kirli! Bir kadın, -başka yerde herhangi birini görsem asla tanımam. Hepsinde peçe-işte o kadına sadece selam vermiştim

M E E N

elimi aldı iki kere öptü. Hiçbir şey diyemedim. Nedendi bilemedim. Sonra gitti ben de gittim ama ellerimi hala üzerimde taşıyorum... Sonradan öğrenmiştik büyükler elden küçükler ise baştan öpüyorlardı burada...

Yemekte çok seçenek yok ama çok araç var beş parmak gibi. Beş çeşit yemeğe bir el girince zenginleşiyordur belki kim bilir! Sünnet olduğunu iddia edenlerle kültür olduğunu savunanlar arasında bir fark yok hepsi de elleriyle yiyor ve kaşık burada az bulunan bir araç. Bir yere yemek yemeye gittiğinizde kaşık çatal peçete istemek zorunda kalıyorsunuz. Yemenli değilseniz tabi. Bütün masalar paravanla ayrılmış aileye özel. Daha rahat yemek yeme imkânı sağladığını düşünüyorlar.

Çarpışan arabaların pistine benzeyen caddelerde toplu sayılmayacak kadar küçük taşıma araçlarının kapıları hiç kapanmıyor ve durdurmak için cama vuruyor yolcular. Minibüs dedim de kimse ayakta gitmiyor burada. Gidemez de gerçi çünkü çok alçak tavanlı ufak ve onlarca var. Olmasa bile insanlar hiç şikâyet etmeden üst üste oturabiliyorlar. O geliyor diğeri kayıyor ve bir diğeri... Benzin ucuz olduğu için taksiyi kullanmak biraz daha güvenli gözüküyor bunun yanında. Binmeden önce pazarlık yapmak suretiyle elbette. Yoksa bir dönüşünde bütün yolcuları savurabilir bu arabalar. Ama alıştıklarından

olsa gerek kaza beklentilerim hiç gerçekleşmedi. Bu arada motor bisikletler de ticari olarak kullanılıyor.

Caddeyi ikiye ayıran ortadaki şeritte reklam panoları var elbette çoğu boş. Lakin bir tanesine rastladık fazlasıyla doluydu. Yani bir adam oraya ayaklarını ve özgüvenini yayararak oturmuş 'kath' çığniyordu. Hindistan'daki öküzlerin özgürlüğü gibiydi o adamı aldırmaış...

Görünen evleri, terk edilmiş gibi duran o kapıların ardından çıkan çocukları, ellerindekini satmaya çalışan adamları ve yine bomboş insanların doldurduğu kaldırımlarıyla gözlerimizi yoran yüzümüzü güldüren bir yerd. Yer eski olunca insanı da eskiyor gibi. Bir asır öncesine ait giyimler, çocukların tahta oyuncakları, baharat ve esans kokan sokakları, ekmek kokan dükkanlar bizlere geçmiş zamanlardan bir şeyler anlatıyor gibiydi. Küçük pencerelerinin tersine kocaman kapıları vardı. Belli ki eve geleni çok dışarıyı izlemesi az bir yaşandı onlarınki. Şimdi ise girişler darlaştı pencereler büyüdü. "İçeriye gelmeyin de buradan iyiyiz." der gibi... Bir yazı da "Eskiden evler küçük gönüller genişti. Şimdi ise tam tersi." diyordu bir yazar. Haklı mıydı? Evet haklıydı...

İslam açısından bakıldığında ise, gerçek İslam'ın sadece Kuran'da olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. İbadetler dışında sosyal hayatta ilişkilerinde çok da ahlâki ve adaletli olduğu söylenemez. Bunun yanında halk içindeki uçurum aşılmayacak kadar çok, açıktan kırılan insanların yanlarından ciple geçiliyor burada. Ve teni daha koyu olanlar yine hizmet işlerinde kullanılıyor.

Çok eşle evlilik inanılmaz yaygın, eğer paran varsa bunu eş sayınla göstermelisin ve ne kadar genç olduklarıyla. On beş yaşında birini sen kırk yaşındayken alabiliyorsun hem de üçüncü eş olarak. Bir kızın, "ağabey-amca" diye bir erkekle muhabbet kurması imkânsız çünkü dedesi yaşındaki bir adam bile evlenmeyi düşünebiliyor.

Kabilecilik anlayışının yaygın olduğu Yemen'de demokrasinin çok da anlamı olmuyor. Her yerde olduğu gibi güçler konuşuyor. Ekonomik yönden de düzen yönünden de temizlik ve plan yönünden de çok aşağı seviyede olan Yemen'i kimse -özellikle kendi halkı- hiç umursamıyor. O yüzden zerre kadar düzelmüyor... Bir ülke, anlatılmakla da yaşanmakla da bitmiyor ve varlığını bir şekilde sürdürüyor. Dünya üzerinde değil zaman içinde bir yolculuktan Yemen...

Ve uzaklar bazen çok uzaktı...

Mustafa Namık Çankı, Recep Alpyağıl ve Büyük Felsefe Lüğatı

Mehmet Ali Özdemir

Bugün kıraat-perverlere kıymetli bir eseri tanıtmak niyetindeyim. Lakin ilk önce bu eserin mevcudiyetinin ehemmiyeti anlaşılması adına bir mukaddime yapmak fâideden hali olmayacaktır.

Osmanlı felsefe mirasını merak eden ve bu hususta umumi cereyanlara kapılmayıp da araştırma ve soruşturma hayşiyeti taşıyan herkesin rastlayacağı muayyen isim ve eserler vardır. Birkaç misal vermek gerekirse: Mufassal Kamus-ı Felsefe, Rıza Tevfik; İlmü'n-nefs, Babanzade Ahmed Naim, Lügatçe-i Felsefe, İsmail Fenni Ertuğrul...

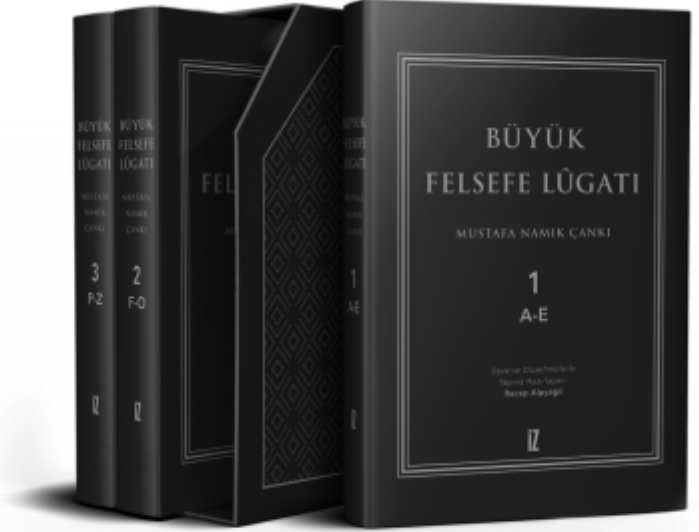
Bunlara Salih Zeki, Ali Sedad, Ahmet Cevdet Paşayı takdim edebiliriz. Uzatmamak adına diğerlerinden sarf-ı nazar olundu.

Peki burada asıl nükte nedir? Eserler incelenecek olursa bir kısmı ter-cümelerden ibaret olduğu görülür. İşte burada göze çarpan husus Osmanlının son devirlerine doğru bir felsefi ıstılah probleminin ortaya çıkmasıydı. Lakin bu problem neden kaynaklanıyordu? Bir çaresi mevcut muydu? Gibi suallere bu kitaplardan hareketle cevap bulabiliyoruz. Bu hususa İlmü'n-nefs'den bir nakille ışık turalım: "...Felsefe bizde ne-zuhur bir ilim olsaydı ıstılahâtını vaz' etmek o kadar müşkil bir iş olmazdı. Birkaç muallimin, her kelimeye mukabil vaz'ında ittifaq ederek talebe arasında neşr ü tamim etmeleri kâfi gelirdi. Fakat işin nazik tarafı felsefenin garbı bilenlerimizce meçhul olduğu halde "ulûm-ı arabîyye" denilen ilimlerle iş-

tigal edenlerimizce -dürûs-i medresîyye meyanında- bu asra kadar intikal etmiş epeyce parlak bir mazisi vardır ve her iki tarafın yek-diğerinden haberdar olmaksızın çalış-masından dolayı ileride içinden çıkılmaz kargaşalıklara yol açılmak korkusudur... Vakıayı tesbit eden Ahmed Naim'in tavsiyesi de gayet yerindedir: ...O halde bizim felsefe için yapacağımız şey -bittabi müstağni olamayacağımız- vaz'-ı cedidden ziyade keşf-i kadimdir..." Bu kısma biraz izah getirmek istiyoruz. Keşf-i kadim etmeliğimizin asıl sebebi işaret edildiği üzere bizim köksüz bir ilmî **an-ane**'mizin olmayışdır. Bilakis her biri birbirine lâhik olarak o devre kadar süre gelen ve malesef zamanla killet-i mesa'iden ötürü badiye-i nisyanaya terk edilen bir husustur bu. (İsmail Kara'nın "İlim Bilmez Tarih Hatırlamaz" eserine bakıla)

İmdi: Mustafa Namık Çankı bu **an-ane**'nin nesrinde? Kısaca bahsedecek olursak üstte saydığımız eserler şöyle dursun daha birçok felsefi ve fennî esere dahi müracaat ile telif edilen ve bunların mecmununun terkibi mesabesinde olan Büyük Felsefe Lüğat'ını neşre muvaffak olmuştur. Eserde birçok felsefe ıstılahının tercümesi ve türetilişine rastlanacak-

tır. Câlîb-i dikkat olan şudur ki: O zamanın halet-i maraziyyesinden olan ve Türkçeyi katle, zihinleri teşvişe vesile kılınan Türkçenin sair lehçelerindeki ekler ve kökleri doğrudan, bir kaide olmaksızın Türkiye Türkçesinde istimal ederek “öz Türkçe” karşılıklar uydurma çabası idi. Bunu Çankı’da da görmekteyiz. Zannıma göre o vakitte eserinin kabule şayan olabilmesi için böyle bir tekellüfte bulunmuş olsa gerek. Lakin gel gör ki ne “öz Türkçe” karşılıklar ne de Osmanlıca karşılıklar şaयेşte-i kabul olmuşlardır.

Müellif her ne kadar vakıfane bir işçilik ortaya koymuş olsa da buna sanki taammüden aldırış edilmemiştir. İnceleyen herkesin ifadeden vareste olamayacağı hakikat: Eserin bidâ’atını(orjinalite) halen muhafaza ettiğiidir.

Pes:² İşte burada devreye Recep Alpyağlı hocamız girmekte ve 2010 yılında keşfettiği bu eseri ancak bu sene içerisinde neşre müheyya kılabilmiştir. Recep hocamızın emeğini anlamak için esere yazdığı mukaddimesine bakılsa kafidir. Zira bu 10 yılı aşkın müddetin hiç de oyalanmadan ibaret olmadığı anlaşılacaktır. (Ayrıca Recep hoca üstte zikrettiğiniz Mufassal Kamus-ı Felsefe, Lügatçe-i Felsefe ve İlmü’n-nefs’i neşre hazırlayan kişidir.)

Bu yazıya hitam verirken hal-i pür-melâlimizi anlayabilmek adında

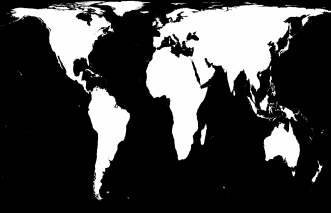
Recep hocanın mukaddimesinden şu sözleri nakletmeyi uygun gördük: “...Çankı’nın adını ilk farkedişim, Türkiyede Bir Felsefe Gelen-eki Kurmaya Çalışmak adlı derleme çalışmasının neşri vesilesiyle oldu(2010). Akademik hayatımın her aşamasında gelen-eki önemsemiş biri olarak itiraf etmeliyim ki Büyük Felsefe Lügatı gibi bir şah-eseri o güne kadar **basit bir atıf seviyesinde bile** görememiş olmamın izahı yok. Dahası Çankı’yı tanıdıkça, yaptığım ve yapmaya niyetlendiğim neredeyse hemen hemen her şeyin onun bıraktığı miras ile bir şekilde kesiştiğini fark ettim. Sonuç olarak, Türkçe felsefe çalışmalarında gadre uğramış bu ismin çalışmalarını yeniden neşretmeye karar verdim. Hiç mübalağasız ifade ediyorum ki geride kalan on yıllık süre, Çankı’nın bıraktığı mirası anlama çabasıyla geçti...”

1 An-ane ifadesini Recep Alpyağlı’nın “gelen-ek”inden mühlhemdir.
2 Pes(farsça): İmdi.

gençöncüler

Bizden Haberler
BİZ'DEN
HABERLER

SELİM CEMİL

Zalim Mladic'in Cezasının Onanması Sevinçle Karşılandı

Bosna-Hersek

Fotoğraf
Elman Omic / AA

Sırbistan'ın Bosna'ya yönelik katliamlarını yöneten ve yürüten "Bosna Kasabı" lakaplı Ratko Mladic, Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan Uluslararası Ceza Mahkemeleri Rezidüel Mekanizması (IRMCT) tarafından soykırım, kuşatma ve çeşitli savaş suçlarından hüküm giymişti. Mladic'in aldığı müebbet hapis cezasının onanması, şehit yakınları tarafından sevinçle karşılandı. Srebrenitsa'da eşini ve üç oğlunu soykırımda kaybeden Nura Mustafic, Anadolu Ajansı muhabirine verdiği röportajda "Burada soykırımın yaşandığı bilinsin. Bir adam bakın neler yaptı. Eşimi, oğullarımı ve tüm gelecek neslimi öldürdü."¹

¹ <https://www.aa.com.tr/dunya/bosna-kasabinin-muebbet-cezasinin-onanmasi-kurban-yakinlari-tarafindan-sevinc-gozyasariyla-karsilandi/2267591>

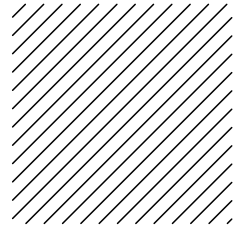
Müslüman Gençler "İslam Haritası"na Karşı Dava Açtı

Avusturya

Avusturya'da Müslüman gençler, yeni başlatılan ve ayrımcılığa sebep olan "İslam Haritası"na karşı dava açtı. Ülkedeki 600'den fazla cami ve derneğin isimlerini ve yerlerini gösteren harita ülke genelinde tepkilere yol açmıştı. Muslim Youth Austria'dan bir temsilci, Deutsche Welle'ye "Müslümanların ve Müslümanlara bağlı kuruluşların tüm adlarının, işlevlerinin ve adreslerinin yayınlanması, eşi görülmemiş bir sınır ihlalinin temsil ediyor." dedi. İktidardaki koalisyon hükümetinin öncülüğünde kurulan Siyasal İslam Dokümantasyon Merkezi, Müslümanlara ait cami, eğitim merkezi gibi çeşitli kuruluşların, hangi çatı derneğine bağlı olduğu, dünya görüşleri, yöneticileri, adresleri gibi detaylı bilgilerin yer aldığı "İslamlandkarte" adı verilen bir dijital haritayı 27 Mayıs günü kamuoyuyla paylaşmıştı. Gerek Avusturya'dan gerekse dünya kamuoyundan tepki çeken bu hamleyle Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nda yazılı açıklamayla tepki göstermişti.²

² <https://www.dw.com/en/austrias-muslim-youth-file-lawsuit-against-islam-map/a-5712058>

Bir Aile İslamofobi Kurbanı Oldu

Kanada

İlk Down Sendromlu Hafız

Ürdün

Fotoğraf
AA

Ürdünlü Ravan Dveik,
Kur'an-ı Kerim hafızlığını
tamamlayan ilk down sendromlu
kişi oldu.³

³ <https://www.risalehaber.com/masallah-barekallah-ravan-down-sendromlu-ilk-kuran-i-kerim-hafizi-oldu-407196.htm>

Kanada'nın Otario eyaleti London şehrinde Müslüman bir aile terör saldırısında öldürüldü. İslamofobi, çirkin yüzünü Kanada'da tekrar su üstüne çıkardı. Sıcak bir hafta sonu akşamı yürüyüşe çıkan Pakistan asıllı Kanadalı bir aile, Londra, Ontario'da korkunç bir İslamofobik şiddet eyleminde öldürüldü. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan dokuz yaşındaki bir çocuk; kız kardeşini, babasını, annesini ve büyükannesini öldüren terör saldırısından sağ kurtulan tek kişi oldu.⁴ Saldırı, akıllara Nişantaşı'ndaki başörtülü akademisyene yapılan taciz ve şiddet eylemini akıllara getirdi. Nişantaşı'nda bir parkta oturan akademisyen Neşe Nur Akkaya ve kız arkadaşına başörtülü oldukları için "Burada sizin gibileri istemiyoruz. Gidin başka yerlere. Gaziosmanpaşa'ya gidin" şeklinde nefret söylemlerinde bulunan Eray Ç. daha sonra yumruklu saldırıda bulunmuştu.⁵

⁴ <https://theconversation.com/muslim-family-killed-in-terror-attack-in-london-ontario-islamophobic-violence-surfaces-once-again-in-canada-162400>

⁵ <https://www.yenisafak.com/gundem/nisantasinda-parkta-oturan-basortulu-kadinlara-burada-sizin-gibileri-istemiyoruz-tacizi-ve-yumruklu-saldiri->

Pakistan'da Tren Kazası

Pakistan

Pakistan'ın Sindh eyaletindeki tren kazasında onlarca kişi öldü. Ülkenin güneyinde iki yolcu treninin çarpışması sonucu meydana gelen kazada en az 40 kişi öldü, onlarca kişi yaralandı. Yetkililer, Sindh eyaletinde seyahat eden bir trenin raydan çıkarak başka bir raya indiğini söyledi. Raydan çıkan tren, daha sonra yolcularla dolu ikinci bir trenle çarpıştı ve her ikisi de devrildi. Kurtarma ekipleri yaralıları çevredeki hastanelere kaldırırken, bazılarının durumunun ağır olduğu tahmin ediliyor.⁶

⁶ <https://www.bbc.com/news/world-asia-57380615>

Filistinli Profesör Princeton'da Dekanlığa Atandı

ABD

Filistinli Profesör Amany Jamal, Princeton Üniversitesi Kamu ve Uluslararası İlişkiler Bölümünün dekanlığına atandı. 1 Eylül'den itibaren koltuğu devralacak olan Jamal, böylesi bir göreve layık görülen ilk Müslüman başörtülü kadın olması yönüyle önem taşıyor.⁷ Amany Jamal, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, siyasi kalkınma ve demokratikleşme, eşitsizlik ve ekonomik ayrımcılık, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki Müslüman göçü ve cinsiyet üzerinde yaptığı çalışmalarıyla tanınıyor.⁷

⁷ <https://serbestiyet.com/featured/filistinli-profesor-princetonunda-dekan-oldu-62664/>

BİZ'DEN
HABERLER

Ermeni Soykırımını Reddedene Soruşturma

Fransa

Fransa'da istihbarat yetkilileri, sözde Ermeni soykırımını kabul etmeyen Türk çocukları sorguya aldı. Fransız istihbarat görevlileri, Türk asıllı Fransız bir lise öğrencisini, öğrencinin Doğu Fransa'daki bir sınıfta 1915 olaylarıyla ilgili Ermeni iddialarını reddetmesinin ardından radikalizm ve Müslüman kimliği hakkında sorguladı. Anadolu Ajansı'nın (AA) haberine göre, Altay isimli öğrenci, 2 Haziran'da Bourgogne-Franche-Comte bölgesinde tarih dersinde öğretmenin sözde Ermeni soykırımı ile ilgili açıklamalarını reddetti. Raporda, okul yönetiminin başlangıçta onu hapisle tehdit ettiği belirtildi. Altay, AA'ya verdiği demeçte, öğretmenin iki saatlik bir tarih dersini baştan sona Türklerin Ermenileri ve sivilleri öldürdüğünü iddia ederek geçirdiğini söyledi. Altay, "Kendimi tutamadım ve sakince 'Kanıt var mı?' diye sordum. Bu soru, öğrencinin bu "tarihi gerçeği" reddedemeyeceğini iddia eden öğretmeni çileden çıkardı. 9 Haziran'da istihbarat birimleri Altay'ı "soykırım" iddialarını reddettiği için sorguya çağırdı, ancak radikalizm ve Müslüman kimliği hakkında sorgulandı. Altay, istihbarat görevlilerinin kibar

davranıp suç işlemediğini söylemelerine rağmen ailesini sorguladıklarını, sosyal medya hesaplarının şifrelerini aldıklarını ve din hakkında sorular sorduklarını söyledi.⁸

⁸ <https://www.dailysabah.com/politics/eu-affairs/french-intel-questions-turkish-student-over-genocide-rejection>

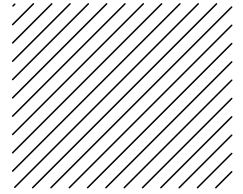
Paul Pogba'nın Müthiş Golü

Fransa

Avrupa'nın on bir ülkesinde gerçekleştirilen EURO 2020 Avrupa Futbol Şampiyonasında Fransa kadrosunda bulunan Gine asıllı Müslüman oyuncu Paul Labile Pogba, basın toplantısı için çıktığı kameralar karşısında masada duran alkol şişesini kaldırarak bir örneklik sergiledi. Fransa'nın yıldızı Pogba, Maviler'in Almanya'yı Münih'te 1-0 mağlup etmesinin ardından düzenlediği basın toplantısında önüne konan bira şişesinden memnun olmadı. Bu hareketi Pogba'dan birkaç gün önce de Portekizli yıldız Cristiano Ronaldo da Coca Cola şişeleri için yapmış, "Bunun yerine su için!" diyerek tepki göstermişti.

“Ruhumuzla, Bedenimizle, Kanımızla Seninleyiz Ey Aksa!”

Filistin

Kudüs'te aşırı milliyetçiler, “Kudüs Bayrak Yürüyüşü”nü gerçekleştirdiler. “Araplara ölüm!”, “En iyi Arap ölü Arap”, “Burası bizim evimiz” gibi ırkçı ve saldırgan sloganlarla gerçekleştirilen yürüyüşe karşı Filistinli gençler de protesto gösterileri düzenlediler. “Ruhumuzla, bedenimizle, kanımızla seninleyiz ey Aksa!” sloganları atan gençler, zaman zaman İsraili işgalci polislerle karşı karşıya geldi. Bu küçük çaplı çatışmalarda en az otuz üç Filistinli genç yaralandı.⁹

⁹ <https://edition.cnn.com/2021/06/15/middleeast/right-wing-flag-march-jerusalem-intl/index.html>

Mısır'da 12 Kişi için İdam Kararı Verildi

Mısır

Mısır'da Müslüman Kardeşler yöneticilerinin de aralarında bulunduğu on iki kişi için idam kararı verildi. Mısır'ın en yüksek sivil mahkemesi 12 Müslüman Kardeşler üyesine verilen idam cezalarını onayladı ve adli kaynaklara göre mahkeme, 2013 yılında güvenlik güçlerinin düzenlediği toplu katliamlarla bağlantılı bir davayı daha bu şekilde nihayete erdirmiş oldu. Temyiz edilemeyen karar, 12 kişinin Cumhurbaşkanı Abdel Fattah el-Sisi'nin onayına kadar infazla karşı karşıya kalabileceği anlamına geliyor. İdamla yüz yüze olan grup arasında, genellikle Müslüman Kardeşlerin müftüsü veya en iyi din alimi olarak tanımlanan Abdul Rahman Al-Bar, eski bir milletvekili olan Mohamed El-Beltagi ve eski bir bakan olan Usame Yassin yer alıyor.¹⁰

¹⁰ <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/14/egypt-upholds-death-penalty-for-12-muslim-brotherhood-members>

BİZ'DEN
HABERLER

Objektifimden Yansıyanlar

Asude Derya Yabanigül

A Y R I

ZEYNEP ŞULE AYRILMAK

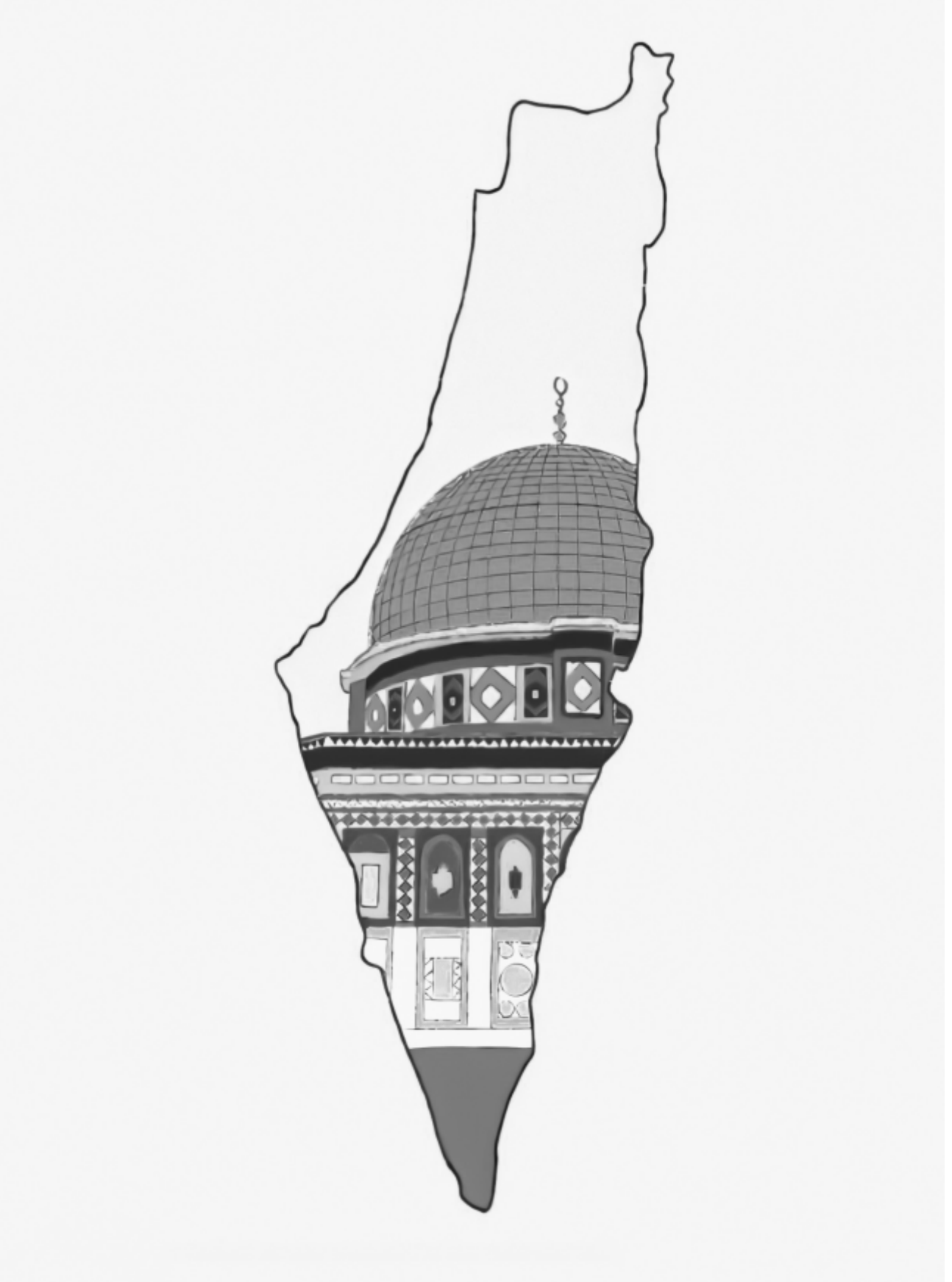
Bir kadın yaslandığı direğe karşı boynunu eğmiş öylece duruyor. Ben onu her gün görüyorum. Geldiği yer neresi bilmiyorum ama buralardan çok uzak herhalde. Derdi var, belli şapkasına sıkıştırmaya çalıştığı kısacık saçları onu ele veriyor. Ya elleri? O kadar kesmiş ki saçlarını, ellerine kadar batmış cam kırıkları. Bu yüzden dokunamadığı çok şey var. Acısından uyuyamadığı zamanlar, uykusuzluktan uyuyup da uyanamadığı zamanlar..

Annem bazen diyor ki: “Git şu kadına yemek götür.” mutlulukla el çırpıyorum o vakit. Pencereden onu izlemektense yanına gidip yemek götürmek başka bir heyecanlı oluyor. Bu vakitlerde koşuyorum bende. Elimde dokunamayacağı şeyler var ama gidiyorum yanına. Uzatıyorum tabağı. Yarım saat bekliyoruz öyle. Yüzündeki hiçbir ifadeyi belleyemiyorum. Ama seviniyorum böyle dalıp gitmesine. En azından bizim dedikoducu kadınlar gibi konuşup başımı şişirmiyor. Daha doğrusu konuşamıyor bile. O kadar halsiz ki! Ölüp gitmediği için her gün saat yedi çeyrekte toplanıp ona dua ediyoruz. Öyle ki yarıyor dualarımız.

Bu sefer ne mi oldu? Tam tamına bir saat oldu. Onu izlerken dalıp gitmişim. Elimdeki yemek kesin soğumuştur. “Dur” diyorum kadına. Duracağından çok emin “dur, yemeği ısıtıp geliyorum.” diyorum. Arkamı dönünce kırık elleriyle kafam bir şapka bırakıyor.

Elleri acımış mıdır? Acımıştır. Yüzümü tekrar ona dönüyorum. Yürüyüp uzaklaşıyor karanlık sokaklardan. Ayrılmış yaslandığı köşeden. Yaslandığı köşe sararmış. Gözlerimi uzaklaşmakta olduğu yere doğru çeviriyorum. Şapkasız belki çok tuhaf görünüyor ama tanıyorum onu. Sadece saçları gözlerime daha kısa görünüyor. Ona çok alışmıştım ama iyi ki gidiyor, ayrılıyor bu direktten. Çünkü gün geçtikçe hareketsizlikten ayaklarına felç inebilirdi. Benim ayaklarım mı? Onlar sağlam. Şimdi şapkamda var, soğuk bir yemeğimde. Bugün günlerden salı. Yaslıyorum gövdemi sararmış direğe. Onun gibi düşünmeye çalışıyorum. Belki oluyor, belki olmuyor. Ama bu direğe yaslanmak şu an çok huzur veriyor.

ALGI YÖNETİMİ VE MANİPÜLASYON

Kanmanın ve Kandırmanın
Psikolojisi
MÜCAHİT GÜLTEKİN

PINAR

“

Bir şeyin
gerçek olması
pek o kadar
önemli değildir;
**fakat gerçek
olarak algılanması
çok önemlidir.**

”

KİTAPÖBA · COM

PINAR

Son
Başvuru

05/09
2021

jüri

Derviş
Zaim

Yazar, Yönetmen ve
Yapımcı

Ensar
Altay

Yönetmen

Şükrü
Sim

Prof. Dr.
10. Sınıf Öğretmeni

Yeşim
Tonbaz

Senarist ve
Yönetmen

KISA'DAN
HISSE

6. KISA FİLM

YARISMASI

TOPLAM ÖDÜL

40 BİN
LİRA

GENEL - 30 BİN LİRA
LİSE - 10 BİN LİRA

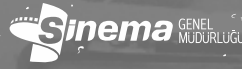
kisadanhisse.org

Bu etkinlik T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenmektedir.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

Sponsorlar

haber7.com

KİTAPOBA

KISA'DAN
HISSE

Kısa Film Her Şeyi